mülteci BÜLTENİ

AFGANİSTAN ÖZEL

SAYI 4
KIŞ 2020

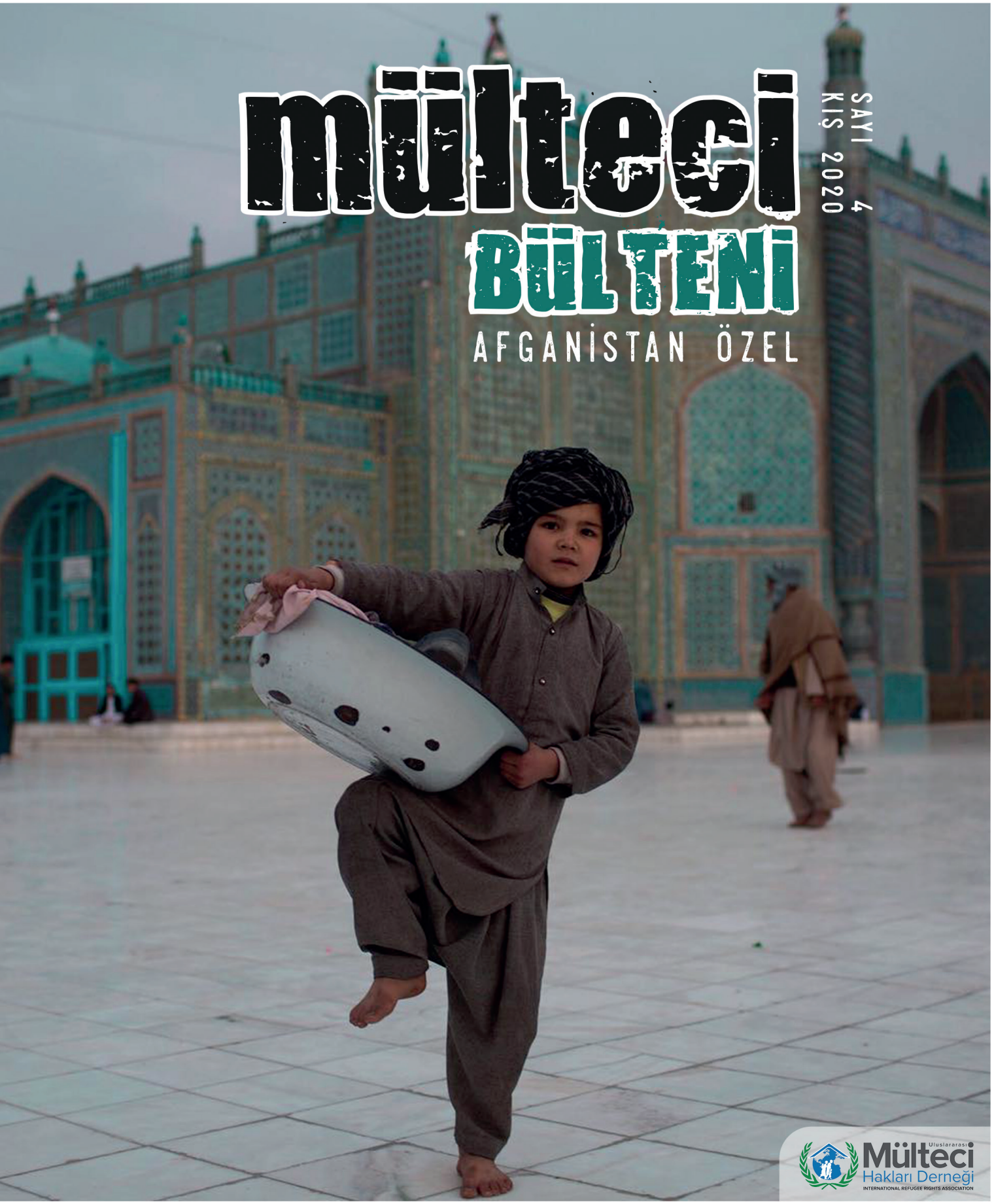

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği
INTERNATIONAL REFUGEE RIGHTS ASSOCIATION

Uluslararası
Mülteci
Hakları Derneği
INTERNATIONAL REFUGEE RIGHTS ASSOCIATION

Başkandan

AV. ABDULLAH RESUL DEMİR

Erken dönemlerinden bu yana insanlık tarihinin bir parçası olan uluslararası göç, bugün dünya gündeminin ilk sıralarında yer alan ve çözümüne ilişkin arayışların hız kazandığı olgulardan biri haline gelmiştir. Bir dönem ekonomik kalkınmaların önemli bir parçasını oluşturan ve teşvik edilen göç, günümüz dünyasında ise reddedilen ve istenilmeyen ve kontrol edilemeyen bir hal almıştır.

Öyle ki, neredeyse her gün yeni bir göçmen dramı ile uyanıyoruz. Kimi zaman denizlerde boğulan, kimi zaman arabaların kapalı kasalarında havasızlıktan ölen, kimi zaman da sınırları yürüyerek geçmeye çalışırken donarak hayatını kaybeden gencecik insanların görüntüleri ile karşılaşıyoruz. Ne yazık ki, içerisinde bulunduğumuz son on yılda büyük bir göç hareketliliği var ve bu hareketliliğin en yoğun kaynak ülkelerinden biri de şüphesiz ki Afganistan. Afganistanlı gençler istenilmeyen göç hareketlerinin en isteklileri. Onlar insan onuruna yaraşır bir hayat sürme ümidi ile tercihlerinin belki de tek çıkış olan göç seçeneğini kullanıyorlar.

40 yılda milyonlarca insanın hayatına mal olan ülkedeki savaş halen bitmiş değil. Bu sebeple Afganistan hala dünya üzerindeki en güvensiz ülkelerden biri ve bu durum bilhassa bölgede bulunan gençleri göçe zorluyor.

Afganistan nüfusunun büyük çoğunluğunu gençler oluşturuyor. Ülkede eğitim ve iş imkanı bulamayan bu gençler, Avrupa'da kendilerine insan onuruna yaraşır bir düzen kurmak adına vatan bildikleri toprakları terk ediyorlar. Fakat onları göçmenlere karşı yükselen ırkçılık ve islamofobi, kale Avrupa'sının yüksek surları karşılıyor. Avrupa'nın Afgan göçmenleri kabul etmemesi ve hukuka aykırı yollardan sınır dışı etmeye çalışması, Afgan gençlerin kendilerine yeni bir hedef bölge belirlemelerine sebep veriyor ve bu şekilde Türkiye Afgan gençler için geçici de olsa hedef ülkelerden biri haline geliyor.

Evet, sınırlarını muhafaza etmek her ülkenin en önemli meselelerinden biridir fakat insan onuruna yaraşır bir şekilde yaşamak da her insanın en temel hakkıdır. Terör, savaş, ekonomik nedenler, eğitim gibi her ne sebeple gelmişlerse gelsinler Afgan gençlerin de insanca yaşamaya hakları vardır. Zira mültecilik bir tercih değil zorunluluktur.

Uluslararası hukuk kuralları muvazenesinde bir yaklaşım olarak insan onuruna verilen değeri bir kez daha vurgulayarak, insanın birey olmasından doğan haklarına saygı duyduğumuzu ve tüm devletlerin ve bireylerin de saygı duyması gerektiğinin altını çizmek istiyoruz.

Unutulmamalıdır ki, göç anlamında devletlerin politikaları ile vatandaşın bilinç ve farkındalıkları ayrılmaz bir bütündür. Bu iki parçadan herhangi birinin eksik olması durumunda sadece Afgan göçü değil hiçbir göç hareketinin kontrol edilmesi mümkün olamayacağı gibi, göçmenlere insancıl bir hayat sunmak da mümkün olmayacaktır.

Huzurunuzdaki bülten, amaç ve içerik değeriyle şahsım ve derneğimiz için büyük bir önem taşımaktadır. Kapsamlı bir araştırmanın, gönüllülüğün, sessizliğe karşı meydan okumanın, "ben varım" demenin fedakar bir tezahürü olan Mülteci Bülteni "Afganistan Özel" sayısını sizlerle buluşturmanın mutluluğunu yaşıyoruz.

Evladından ayrı düşen babaların, eşinden haber alamayan çaresiz kadınların, günlerce dağ bayır demeden yol yürüyüp bir umut devletimize ve milletimizin merhametine sığınan insanların dertlerine deva olmak, hakları uğruna verdikleri mücadeleye ortak olmanın iştiyakıyla çalışmaya devam edeceğiz.

Son olarak derdimizi bir çırpıda özetlediğini düşündüğüm güzel bir cümleyi sizlerle paylaşmak istiyor, emeği geçen herkese tekrardan teşekkürlerimi sunuyorum.

"Dünyadaki en sağır edici ses,
acı çeken bir mazlumun suskunluğudur."
- Hz. Ali (ra) -

İÇİNDEKİLER

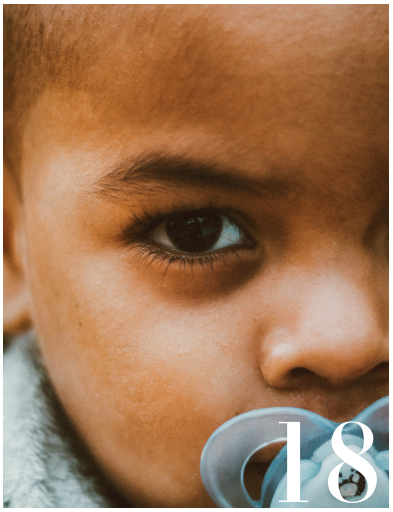

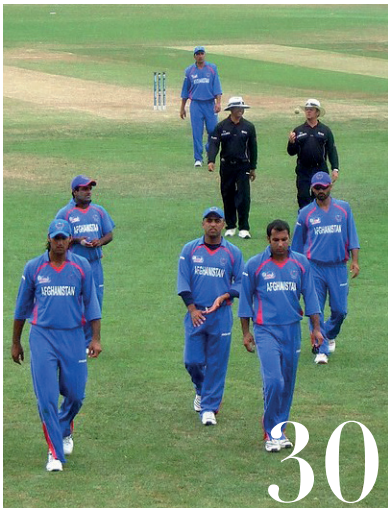

6 *Editörden*
Sümeyye Açıkgöz

8 *Mülteci Atlası*

18 *Emzikli*
Meliha Kekeç

20 *Afganistan Kronolojisi*
Dilara Güzeldere

24 *Afganların Çilesi Kaç 40 Yıl Sürecek?*
Yusuf Adıgüzel

26 *Aliye*
Senanur Cevahir

28 *Afgan Kültürüne Dair*
Sevde Daşgın

30 *Bir Afganistan Kimliği: Kriket*
Sena Koç

32 *Muhammed*
Senanur Cevahir

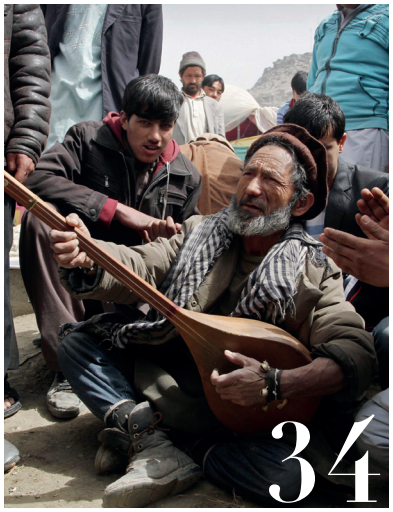

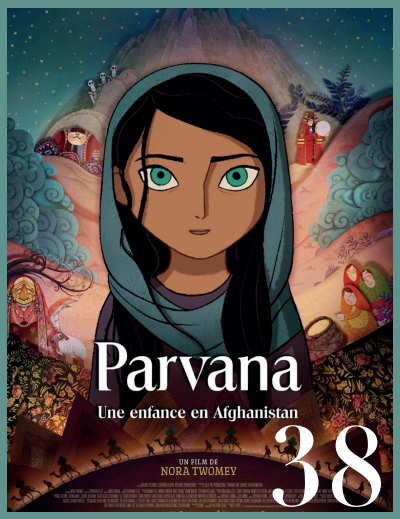

34 *Afganistan Müziği*
Ahmad Jamid Amir

36 *Afgan Müzik Aletleri*
Ahmad Jamid Amir

38 *Pervane (The Breadwinner)*
Elif Demirhas

40 *Uçurtma Avcısı*
Betül Ok Şehitoğlu

42 *Çizim*
Senanur Karataş

43 *Çizim*
Hatice Minga

Uluslararası Mülteci Hakları Derneği
INTERNATIONAL REFUGEE RIGHTS ASSOCIATION

MÜLTECİ BÜLTENİ
AFGANİSTAN ÖZEL SAYISI
KIŞ 2020
SAYI 4

ULUSLARARASI
MÜLTECİ HAKLARI DERNEĞİ ADINA

İmtiyaz Sahibi
Abdullah Resul Demir

Genel Yayın Yönetmeni
Süleyman Kurt

Baş-Editör
Sümeyye Açıkgöz

Editörler
Rümeysa Kıdıl
Meliha Kekeç

Yardımcı Editör
Zehra İclal Özal

Sekreterya
Ceyda Yıldız

Yayın Kurulu
Ceyda Yıldız
Meliha Kekeç
Dilara Güzeldere
Hülya Karaaslan
Parlak Civelek
Rümeysa Kıdıl
Sena Koç
Sevde Daşgın
Zeynep Asya Yalçın
Zehra İclal Özal

Redaktör
Yasemin Cüre

Grafik-Tasarım
Muhammet Emin Şener
Esad Furkan Kahraman

Yazılarınızı
editor@umhd.org.tr
üzerinden bizimle
paylaşabilirsiniz

İçerik Danışmanlığı
Seena Proje Danışmanlık

Adres ve İletişim
Ali Kuşçu Mah. Fatih Türbesi Sokak
No: 31 Daire: 2 , Fatih / İstanbul
Tel: +90(212) 531 20 25
Fax: +90(212) 531 20 26
www.umhd.org.tr
info@umhd.org.tr

Editörden

SÜMEYYE AÇIKGÖZ

40 yılı aşkın bir süredir hemen yanı başımızda bizlerle yaşayan insanların kim olduğunu biliyor musunuz?

Tarihi 5 bin yıl öncesine dayanan Afganistan, birçok etnik gruba da yüzyıllardır ev sahipliği yapmaktadır. Herkes tarafından hayranlık duyulan birçok şehri, ülke içerisindeki güvenlik sorunundan dolayı, fotoğraflarda veya macerapeverest insanların anlatımları ile dimağlardaki yerini almıştır. Afganistan krallarını çıkaran Pashtunlar (Peştun), Cengiz Han'ın torunu olarak Afganistan'daki yerlerini alan Hazaralar, kendi aralarında da iki gruba ayrılan ve yoğun olarak Afganistan'ın ikinci kalabalık grubunu oluşturan Tacikler ve sayısı 15'e yaklaşan Türk grupları hep beraber çok da dostane olmayan şekillerde yaşamaya çalışmaktadır. 1973 yılına kadar anayasal monarşinin hakim olduğu Afganistan'da, 1978'de yaşanan olaylar, Halkın Demokrat Partisi'nin liderinin tasfiye edilmesine ve sürülmesine yol açmış, aynı zamanda toplumsal değişime itiraz eden muhafazakâr İslamcı ve etnik liderler, kırsal alanda silahlı isyan başlatmıştır. 1979'da Kabil'de sol lider Hafızullah Amin ve Nur Mohammed Taraki arasındaki güç mücadelesi, Amin tarafından kazanılırken Sosyalist bir devleti empoze etmeye çalışanlara karşı muhafazakâr İslam destekleyicileri tarafından silahlı direniş başlatılmıştır. Sovyetler Birliği de bu durumdan faydalanarak 1979'da Afganistan'a girmiştir. İç ve dış müdahalelere daha fazla dayanamayan halk, artık başka yollar aramaya koyulmuş ve uzun soluklu olacak bir mültecilik kültürünü 5 bin yıllık kültürüne dahil etmiştir.

Fotoğraf: Erhan İDİZ

Fotoğraf: Erhan İDİZ

1979 yılından itibaren, öncelikli olarak komşu ülkeleri Pakistan ve İran'ı tercih etseler de, dini müdahaleler ve iş imkanlarının yetersizliği, Afganistanlıların rotasını Türkiye'ye çevirmelerine neden olmuştur. İlk dönemlerde gelen 200 Türk kökenli mülteci aile (1982 yılında), Türkiye'nin çeşitli vilayetlerine yerleştirilmişlerdir. Ancak daha sonraları yoğun isteğe karşılık verilemeyeceğinden sınırlar kapatılmış; fakat yine de bu, ekonomik olarak başka çaresi kalmayan Afganistanlıları durdurmaya yetmemiştir.

40 yılı aşkın bir süredir, her yıl binlerce kişi, İran sınırı üzerinden kaçak yollarla Türkiye'ye gelmektedir. Araştırmalara göre, her evden en az 1 kişi mültecilik deneyimi yaşamıştır. Erkek çocuklar da bu şekilde yetiştirilmekte ve maalesef ki, mültecilik deneyimi 12 yaşına kadar gerilemektedir.

Genel olarak insanlar başka ülkelere zorunlu şartlarla gittiklerinde, hedef ülke vatandaşları mültecileri savaşmamayla, ülkesini terk etmekle suçlar. Ancak gerçek bir savaşın olduğu dünya tarafından bile kabul görmezken ve önlerinde savaşacakları bir düşman bile yokken, bu eleştiri değil sadece Afganistanlılara, bunu kim yaşarsa yaşasın büyük haksızlıktır. Bu haksızlıklara Türkiye'deki en kötü evleri mültecilere yüksek rakamlardan kiralamak, en kötü ve ağır işlerde düşük maaşlarda çalıştırmak gibi maddeler de eklenince, hedef ülke yani Türkiye'deki insanların özellikle entegrasyon ile alakalı çokça üzerinde durması gereken konular da ortaya çıkmaktadır. Zira, yine yapılan araştırmalara göre, Türkiye'de bulunan Afganistanlıların güvenlik gerekçesi ile değil sadece ekonomik sebeplerle geldiği ve tekrar dönme düşünceleri bunu gözler önüne sermektedir. Buna ek olarak aile mensuplarının Afganistan'da yaşaması ve aile üyesinden gelecek maddi kaynak ile geçinmeleri durumu netleştirir. Aslında şunu kabul etmek gerekir ki, hiçbir ülke vatandaşı hiçbir sebep yokken, özellikle ailesini geride bırakarak, başka bir yere gitmez. Afganistan'da bulunan kaotik durum, iç ve dış faktörler, ekonomik sorunlar, terör; kişileri yeni yer arayışlarına, daha doğrusu iş yapabilecekleri yerleri aramalarına sebep olmuştur.

Yazmış olduğum bu yoğun sebepler neticesinde, 40 yıldan fazladır süren sorunumuza, sorun olarak değil de Afganistan'dan bahsederek insanlarının hikayelerine ve kültürlerine dokunabileceğimiz 'bir ses esintisi' olması niyetiyle, gönüllülerimizle birlikte sizlere bir 'Afganistan' özel sayısı hazırladık. Yazmış olduklarımızla, sorunumuzu çözmek çok zor; ancak bizler kasedin en başına sardık ve giriş mahiyetinde bir dergi tasarladık. Bundan sonraki faaliyetlerimizde bu sorunları çözmek üzere çalışmaya da devam edeceğiz.

Uzun zaman sonra çıkarmış olduğumuz Mülteci Bülteni 3. sayısına gelen gurur verici tepkiler için de tüm yayın kurulu, yazarlarımız ve dernek yönetimimiz adına şükranlarımı sunuyorum. Umuyoruz nice ses olmak isteyen insana ses oluruz. Dünyanın tüm yerinden edilmiş, evlerini bir valize koyarak yol alan insanlarının hikayelerini sizlere ulaştırmaya da devam edeceğiz. Nice sayılarımız niyetine...

MÜLTECİ ATLASI

Çoban Açığını Afganlar Kapatacak *(Kasım 2019)*

İçişleri Bakanlığı ile Tarım ve Orman Bakanlığı'nın Türkiye'nin çoban açığını kapatmak için Afgan çoban formülü üzerinde çalıştıkları öğrenildi. İki bakanlık Afganlara çobanlık konusunda çalışma izni verilmesi hususunda mevzuat çalışması yaparken Türkiye Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Merkez Birliği (TÜDKİYEB) Genel Başkanı Nihat Çelik, 150 bin çobana ihtiyaç duyulduğunu ve asgari 5 bin liraya çalışacak çoban bulamadıklarını anlattı

8 Mart'ta Sınırdaki Mülteci Kadınlardan "KAPILARI AÇIN" Eylemi

Avrupa'ya geçmek için Pazarkule Sınır Kapısında kapıların açılmasını bekleyen mülteci kadınlar, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde ellerinde Türkçe, İngilizce, Arapça, Yunanca dövizlerle tampon bölgeye yürüdü ve seslerini duyurmaya çalıştı. Çocukların taşıdığı "Bize yardım edin" ve "Bizi öldürmeyin, insanız" dövizleri de oldukça dikkat çekti.

Mültecilerin Savaş Gemisindeki Yaşam Mücadelesi *(Mart 2020)*

Türkiye'nin 28 Şubat'ta sınır kapılarını açmasının ardından Ege Denizi üzerinden Yunanistan'ın Lesvos (Midilli) Adası'na ulaşabilen 574 mülteci, geldikleri günden bu yana ada limanından çıkamadı. 574 mültecinin büyük çoğunluğu 10 gündür Yunanistan ordusuna ait bir savaş gemisinin içinde tutuluyor. Mültecilerin bir kısmı ise limana yakın bir bölgeye getirilen otobüslerin içinde kalıyor. Mülteciler ayrıca Yunanistan hükümetinin yasadışı bir şekilde iltica başvurularını askıya alması nedeniyle iltica talebi hakkını da kullanamıyor. Mültecilere yasal destek sağlayan bir sivil toplum kuruluşu olan Legal Centre Lesvos'un dün açıkladığı rapora göre, adaya ulaşabilen mülteciler donanma gemisinin gelişinden önce limanda günlerce beton zeminde ve barınak olmadan kalmaya zorlandı. Rapora göre limanda 574 mülteci için sekiz portatif tuvalet var, bu tuvaletlerin birçoğunda su akmıyor, tuvalet kağıdı ve sabun yok. Bu durum raporda "insanlık onuruna şiddetli bir saldırı olarak tanımlanabilecek koşullar" olarak nitelendiriliyor. Legal Centre Lesvos'un raporuna göre aralarında hamile kadınlar, refakatsiz çocuklar ve bebeklerin de bulunduğu 574 mülteci için hiçbir sağlık hizmeti yok. Sadece acil durumlarda hastaneye sevkler gerçekleştiriliyor. Hamile kadınlar şimdiye kadar hiçbir sağlık kontrolünden geçirilmedi. Gemidekilere günde iki kez yemek, bebeklere ise günde yalnızca bir kez süt veriliyor. Corona virüsü salgınının olduğu bir ülkede yeni gelen mültecilerin tutulduğu limanda yaşananlar ve Rodos gemisindeki insanlık dışı muamele, Yunanistan hükümeti tarafından mültecilerin hayatlarının nasıl hiçe sayıldığının açık bir fotoğrafı.

Polis Şiddetine Karşı Yunanistan Halkı Mültecilere Destek İçin Sokakta *(Mart 2020)*

Yunanistan'ın Atina, Selanik, Patra gibi büyük şehirlerinde binlerce kişi mültecilerle dayanışmak ve ırkçılığı lanetlemek için sokağa çıktı. Çeşitli grupların bir araya getirdiği topluluk tarafından: "Birlikte yaşayabiliriz. Sömürü, savaş, milliyetçilik ve ırkçılığa karşı birlikte savaşabiliriz." mesajı verildi.

Almanya Mülteciler İçin Ayakta! *(Mart 2020)*

Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde mültecilere destek eylemleri devam ederken bu kez destek sesi Almanya'dan geldi. Almanya'nın başkenti Berlin'de binlerce kişi İçişleri Bakanlığı'nın önünde toplandı. "Avrupa öldürme, sınırlarını aç" yazılı pankart taşıyan göstericiler, "Yunanistan sınırında boğulan, aşağılanan, işkence gören ve artık öldürülmeye başlanan sığınmacılar için Almanya'da yer olduğunu biliyoruz." şeklinde açıklamalarda bulundu.

Yunanistan Sınırında Yaşananlar *(Mart 2020)*

Türkiye, 28 Şubat 2020 tarihinde mülteci politikasında değişikliğe giderek Yunanistan ile olan hudut kapılarını mültecilerin geçişine süresiz olarak açtı. Türkiye'de resmi statü sahibi olmayan yahut geçici koruma altında ikamet eden mülteciler Türkiye'nin çeşitli illerinden Avrupa'ya geçebilme ümidiyle yola çıktılar. Ancak mülteciler, sınıra gelince Yunanistan'ın orantısız müdahalesi ile karşılaştılar. Mültecilere gerçek silahlar, ses bombası ve biber gazı ile müdahale eden Yunanistan askerlerinin, geçmeyi başarabilen mültecilere şiddet uygulayıp tüm eşyalarını aldığı ve bir kısım mültecilerin de askerler tarafından denize atıldığı, tekrardan Türkiye'ye ulaşan mülteciler tarafından habercilere aktarıldı. Kapıların açıldığı tarihten itibaren, Yunanistan askerlerinin mültecilere uyguladığı sistematik işkenceyi ve yapılan hukuksuzlukları Uluslararası Mülteci Hakları Derneği gönüllü ve avukatları, sahada yüzlerce görüşme gerçekleştirip sonucunda bir rapor hazırlayarak uluslararası kamuoyuna duyurmaya yardımcı oldu.

Türkiye'ye Gelen Sığınmacılar Vefa Borçlarını Maske Dikerek Ödüyorlar *(Mart 2020)*

Kayseri'de, aralarında Afganistan, Irak, İran ve Suriye gibi farklı ülkelerden gelen sığınmacılar, pandemi sürecinde Korona ile mücadele kapsamında diktikleri maskeleri hastane ve diğer devlet kurumlarına gönderiyor. Türkiye'nin kendilerine çok yardım ettiğini ve onları yalnız bırakmadığını vurgulayan Hikmet, şunları kaydetti: "Biz de vefa borcumuzu ödemek için mültecilerden gönüllü bir ekiple maske üretimine başladık. Bir proje yazdık. Yaklaşık 7 kişilik ekiple maske üretiyoruz. Bu küçük ama gönülden bir katkıdır. Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği de bu projemizi destekliyor. Maske üretiminde kullanılan malzemelerin alınmasına destek verdi. Burada üretilen maskeyi Kayseri Devlet Hastanesi'ne steril hale getirilmesi için gönderiyoruz. Dezenfekte işlemleri bittikten sonra maskeleri devlet kuruluşlarına ve ihtiyaç sahiplerine dağıtacağız."

Afganistan ile İran Arasında Göçmen Krizi: Onlarca İşçi Boğuldu. *(Nisan 2020)*

Afganistan Dışişleri Bakanlığı, İran sınır muhafızlarının Herat bölgesinde en az 70 Afgan göçmen işçiyi darp ederek Hari Nehri'ne atması ve onlarcasının boğulmasına yol açmasıyla ilgili soruşturma yürütüldüğünü açıkladı.Afgan yetkililerin nehre atılan göçmenlerin bulunması için çalışma başlattığı, ilk belirlemelere göre en az 70 göçmenin dövülerek Hari Nehri'ne atıldığının tespit edildiği bildirildi.Herat'taki İran Konsolosluğu ise iddiayı yalanladı ve İran sınır muhafızlarının herhangi bir Afgan vatandaşını gözaltına almadığını açıkladı. Reuters'a konuşan Afgan göçmen işçilerden Nur Muhammed, Herat'ın Gülran ilçesinden iş aramak için İran'a geçmek istedikleri sırada İran sınır muhafızlarınca yakalanan 57 göçmen işçi arasında olduğunu belirterek "İşkence edildikten sonra İranlı askerler hepimizi Hari Nehri'ne attılar." dedi. Bir başka göçmen işçi Şir Ağa ise nehre atılan 57 kişiden en az 23'ünün boğulduğunu söyledi. Ağa "İranlı askerler kendimizi suya atmazsak bizi vuracaklarını söylediler." diye konuştu.

Suriyeli Mülteci Genç, Polis Kurşunuyla Can Verdi!

(Nisan 2020)

Suriye'deki zulümden kaçıp Türkiye'ye sığınan Ali El Hemdan, Adana'da polisin dur ihtarına uymadığı gerekçesiyle polis tarafından vurularak öldürüldü. Ali El Hemdan'ın işçi olduğu ortaya çıktı. Polis kurşunuyla can veren Hemdan'ın 19 yaşında olduğu ve ailesini geçindirmek için atölyeye gittiği anlaşıldı. Hemdan'ın 20 yaş ve altındakiler için sokağa çıkma yasağı olduğu için ceza almaktan korktuğu ve kaçmaya çalıştığı iddia edildi. Olay gerçekleştikten sonra dernek avukatlarımız tarafından dava takibi sağlanarak, şüpheli polis memuru F.K'nın Ali El Hemdan'ın ölümüne neden olduğu gerekçesiyle hakkında başlatılan adli soruşturma neticesinde açığa alınıp, tutuklandığı ve hakkında yürütülen soruşturmanın tamamlandığı bilgisi dernek avukatlarımız tarafından teyit edilerek elimize ulaştı. Şüpheli hakkında "kasten öldürme" suçundan müebbet hapis cezası talebiyle hazırlanan iddianame, Adana 9. Ağır Ceza Mahkemesince kabul edildi. Olaydan sonra Cumhurbaşkanı Erdoğan, Ali'nin babasını arayarak başsağlığı diledi. Ardından Suriyeli Ali El Hemdan'ın ailesine yedi yılın ardından Erdoğan'ın talimatıyla vatandaşlık verildi. Alınan bilgiye göre, Bakan Soylu, olayda hayatını kaybeden Suriye uyruklu Ali Hemdan El Asani'nin babası Adnan Hemdan El Asani ile telefonda yaptığı görüşmede, yaşanan olay nedeniyle derin üzüntüsünü dile getirdi ve olayın takipçisi olduğunu söyledi. Baba El Asani ise görüşmede, "Allah razı olsun, geçirdiğimiz zor dönemde Türkiye bize ev sahipliği yaptı. Biz kardeşiz ve kardeşliğimizi kimse bozamaz." ifadelerini kullandı.

Pakistan'daki Afgan Mülteciler, Dünyadan Yardım Bekliyor

(Nisan 2020)

Pakistan'ın en kalabalık şehri Karaçi'nin kuzey eteklerine sığınan, sağlık hizmeti ve temel besin maddelerine erişimleri sınırlı olan yaklaşık 250 bin Afgan mülteci, dünyadan yardım bekliyor. "Afgan Kasabası" olarak bilinen bölgedeki mülteciler, sosyal mesafeyi imkânsız kılacak şekilde yaşamaya çalışıyor. Bölge, su ve kanalizasyon altyapısının yetersizliği sebebiyle bulaşıcı hastalıkların yayılmasına da oldukça müsait bir durumda. Burada yaşayanlar, küresel bir salgına dönüşen ve binlerce kişinin ölümüne yol açan yeni tip koronavirüsten (Covid-19) daha çok yemek konusunda endişe ediyor. Pakistan hükümeti, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinden (UNHCR), özellikle ülkedeki 52 sığınma kampında yaşayan Afgan mülteciler için erzak katkısında bulunmasını talep etti. Pakistan Narkotik Kontrol Bakanı Şehriyat Afridi, Birleşmiş Milletler (BM) ve müreffeh dünyanın, Afgan mültecilere yardım sağlama konusunda öne çıkmalarının tam zamanı olduğunu kaydetti.

Afgan Gencin Hayatı Çöp Konteynerinde Son Buldu

(Mayıs 2020)

Okumak ve para kazanmak umuduyla Türkiye'ye gelen 19 yaşındaki Afgan Hafizullah, kâğıt topladığı sırada Ataşehir'de bir çöp konteynerinin yanında bıçaklanarak öldürüldü. İstanbul'dan Afganistan'ın başkenti Kabil'e gönderilmek üzere hazırlanmış 19 yaşındaki Hafizullah'ın cansız bedeni, eğitim hayalleriyle geldiği Türkiye'den bir tabutun içinde ayrılıyor. Hafizullah'ın cenazesi, arkadaşlarının topladığı parayla Afganistan'a gönderildi.

TİKA'dan Pakistan'daki 1500 Afgan Mülteci Aileye Gıda Yardımı *(Mayıs 2020)*

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, (TİKA) Afgan mültecilere gıda paketi dağıtımı için tören düzenledi. Törene, Alvi'nin yanı sıra Eyalet ve Sınır Bölgelerinden Sorumlu Bakan Sahipzade Muhammed Mehbub Sultan, Türkiye'nin İslamabad Büyükelçisi İhsan Mustafa Yurdakul, Afganistan'ın İslamabad Büyükelçisi Atıf Maşal ile BM Mülteciler Yüksek Komiserliği İslamabad Temsilcisi Noriko Yoshida katıldı. Törenle ülkenin Attock kentinde 1500 Afgan mülteci aileye gıda kolisi yardımında bulundu. Gıda yardımı dağıtım töreninde konuşan Alvi, Türkiye ve Pakistan gibi ülkelerin mülteci yükünü tek başlarına sırtlandıkları için birbirlerinin halini anladığını belirterek, "100 yıldır Batı bize insan hakları başta olmak üzere her konuda nasihat etti. Şu an BM temsilcisi de burada, mülteciler konusunda hiçbiri ellerini taşın altına koymuyor. Türkiye ve Pakistan olarak mültecilere kalplerimizi açıyoruz çünkü bunun hesabını Allah'a vereceğiz." ifadelerini kullandı. Türkiye'nin yıllardır Suriyeli sığınmacılara ev sahipliği yaptığını kaydeden Alvi, "Mültecileri koruma görevi tek başına Pakistan ve Türkiye'nin görevi değil; öncelikle tüm Müslüman ülkelerin, ardından tüm dünyanındır." dedi.

Uluslararası Göç Filmleri Festivali Düzenlendi! *(Haziran 2020)*

Göç ve göçmen olgusuna farkındalık oluşturma maksadıyla yerli ve yabancı yüzlerce sinemacı, basın mensubu, sivil toplum kuruluşlarından katılımcıların ve akademisyenlerin ağırlandığı film festivali düzenlendi. Dünyanın en geniş kapsamlı tematik film festivalinde jüri başkanlığını üstlenen yönetmen Nuri Bilge Ceylan, bu yıl ilki gerçekleşen Göç Filmleri Festivali'nde en iyi film ödülünün oy birliğiyle "Sama İçin"e verildiğini söyleyerek şöyle konuştu: "Temasıyla bu çağın belki de en büyük trajedilerinden birine sahip çıkma düşüncesiyle yola çıkan Uluslararası Göç Filmleri Festivali'nin En İyi Film Ödülü, bir belgesel filme gitti. Suriye'de olan bitenler konusundaki tüm yargılarımızı yerle bir edecek, mülteci sorununa karşı bakış açımızı tümüyle değiştirebilecek güçte, insanı allak bullak eden, bir yandan da bir yığın altından kalkılmaz soruyla baş başa bırakan bir film bu. Eldeki sarsıcı malzemeyi bir anlatıya dönüştürmeyi ustalıkla başaran kurgusu olan ve her sahnesiyle insan doğası hakkında ezber bozan ayrıntılar barındıran bir film." Bir diğer ödül olan İlham Verici Senaryo Ödülü, Costanza Quatriglio'nun "Oğlum Gibi" filmine verilirken UNICEF'in ödülü ise Amelia Nanni'nin yönettiği "Kıyının Çocukları" filmine verildi. Son olarak da Aynı Gemi En İyi Film Ödülü'nü Zeynep Köprülü'nün yönettiği "Orada" adlı filme verildi. Festivalde ayrıca Arash T. Riahi'nin yönettiği "Oskar & Lilli" filmi mansiyona layık görüldü.

9 Yaşındaki Engelli Mülteci Çocuk Cinsel İstismara Uğradı *(Haziran 2020)*

Denizli'de 9 yaşındaki engelli Suriyeli mülteci R.A, evinin yakınlarındaki bir parkta oynarken 16 yaşındaki başka bir çocuk tarafından terk edilmiş bir eve götürülerek cinsel istismara uğradı. Savcılığın talimatı ile olayla ilgili soruşturma başlatıldı ve ertesi gün polis suça sürüklenen çocuğu gözaltına aldı. Gözaltına alınan çocuk tutuklanarak hapishaneye gönderildi.

Afgan Mülteciler Derneği, Mülteciler Arasındaki Ayrımcılığın Kaldırılmasını İstedi *(Haziran 2020)*

Türkiye'de Suriyeli mülteciler geçici koruma statüsünde bulunurken diğer mülteciler uluslararası koruma statüsünde yer almaktadır. Uluslararası koruma statüsüne sahip olan mülteciler kendilerini kabul edecek üçüncü bir ülke bulunana kadar Türkiye'de belirsizlik altında zor şartlarda yaşıyor. Bu sebeple Afgan Mültecilerle Dayanışma Derneği Başkanı Ali Hekmat, mülteciler arasındaki ayrımcılığın kaldırılmasını ve uluslararası etkin koruma sağlanması gerektiğini ifade etti.

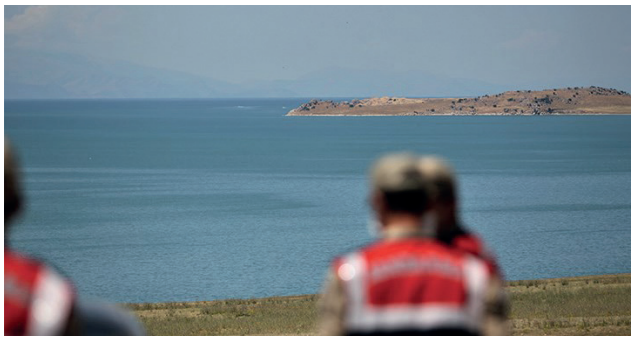

Van Gölü'nde Mülteci Teknesi Battı *(27 Haziran)*

27 Haziran'da Van'ın Gevaş ilçesinden Van Gölü'ne açılan ve göçmenleri taşıdığı iddia edilen teknenin kaybolduğu ihbarı üzerine bölgede arama kurtarma çalışmaları başlatıldı. İçişleri Bakanı Soylu; valilik, jandarma, emniyet kurtarma ekipleri dışında AFAD, UMKE ve JAK timleri, 2 bot timi ile arama kurtarma çalışmaları gerçekleştirdiğini açıkladı. Arama kurtarma çalışmaları sonucunda Van Gölü'nden 61 cenaze çıkarıldı. Cenazelerin otopsi ve kimlik tespit işlemleri Van Adli Tıp Kurumu Şube Müdürlüğünce yürütüldü ve cenazelerin çoğunun Afganistan ve Pakistan'dan gelen mültecilere ait olduğu anlaşıldı. Olay gerçekleştikten sonra dernek avukatlarımız dosyaları incelemek ve raporlaştırmak üzere sahaya indi. İlk olarak İpekyolu İlçe Jandarma Komutanlığı'nda bulunan karakola gidildi ve olaya ilişkin tutulan dosya incelendi. Daha sonra göçmenlerin idari gözetim altına alındıkları geri gönderme merkezine gidildi. Burada gerekli işlemler yapıldıktan sonra araçların bulunduğu Yediemin'e gidilerek olaya karışan araç incelendi ve soruşturmayı yürüten savcılığa gidilerek savcılık dosyası incelendi. Akabinde soruşturmanın savcısı ile de görüşme yapıldı. Son olarak Van Barosu ziyaret edildi. Konuyla alakalı gözlemlerimizi içeren rapor hazırlanarak kamuoyu ile paylaşıldı. Teknenin batmasıyla ilgili yapılan soruşturma kapsamında ise beş kişi tutuklandı.

İran Güvenlik Güçleri Afgan

Mültecileri Bu Sefer Yakarak Öldürdü *(Haziran 2020)*

İran'da Afgan mültecilerin yaşadığı dehşete bir yenisi daha eklendi. Daha önce sınırı geçmeye çalışırken İran güvenlik güçleri tarafından işkenceyle boğularak öldürülen mültecilerin bu kez de araçları silahlarla tarandı. Araçta bulunan 3 Afgan mülteci yanarak hayatını kaybetti. İran'ın Yazd şehrinde Afgan mültecileri taşıyan bir araca polislerce ateş edildi. Aracın ateş almasının ardından 3 Afgan mülteci yanarak can verirken, 4 mülteci de yaralandı. Yaşanan olayın videoya alınması ve ardından sosyal medyada paylaşılması İran polisine ve sınır görevlilerine öfkeyi arttırdı.

Danimarka'da Mültecilere Karşı

Kullanılması İçin Sprey Dağıtıldı *(Haziran 2020)*

Avrupa'da en az sığınmacı kabul eden ülke olan Danimarka, ırkçılığı had safhalara taşımıştı. Sığınmacılara karşı bulunduğu tavırla sık sık gündeme gelen Danimarka'da ırkçı Danimarkalılar Partisi Başkanı Danny Carlsen ve 2 partili; 2016 yılında halka, mültecilere karşı kullanmaları için üzerinde 'Sığınmacı Spreyi: Yasal ve Etkin' yazılı spreyleri dağıtmıştı. Bunun üzerine Batı Temyiz Mahkemesi, Carlsen ve arkadaşlarına "ırkçılık" suçlamasıyla 7 bin 500'er kronluk para cezası verdi.

Adım Nerede? Where Is My Name? *(Temmuz 2020)*

Afganistan'da bulunan bir mücadelenin adı "Adım Nerede?" Afganistan'da yerleşmiş bir kültür mevcut; kadınlar evlendiğinde adları düğün davetiyesine yazılmıyor. Hasta olduğunda hastane kayıtlarına ya da reçeteye ismi yazılmıyor. Öldüğü zaman da ölüm belgesinde ve mezar taşlarında isimleri bulunmuyor. Kız çocukları doğduğu zaman isimleri çok geç veriliyor. Afgan kanunlarına göre kız çocuklarının doğum belgelerine sadece babanın adı yazılıyor. Bu durum sadece sosyal ve kültürel zorluklar değil, duygusal bir etki de yaratıyor. Afgan erkekleri; ailelerindeki kadınların isimlerini erkeklerin bilmesini ve iletişime geçmesini uygunsuz buluyor ve kadınlara hitap edileceği zaman evliyse eşinin ismi veya oğlu varsa oğlunun ismiyle (bkz. Ahmet'in eşi/Ahmet'in annesi), değilse babasının/erkek kardeşinin ismine unvanları eklenerek hitap ediliyor. (bkz. Ahmet'in kızı/Ahmet'in kardeşi) Bu yerleşmiş kültüre dair kadınların bir kesimi olumlu yaklaşırken bir kesimi ise karşı çıkıyor. Olumlu yaklaşanlardan biri olan Herat'ta bulunan bu kadın durumu şu şekilde ifade ediyor: "Bana adımı sorduklarında erkek kardeşimin, babamın ve nişanlımın namusunu düşünmeliyim. Bu sebeple ismimi vermeyi reddediyorum. Neden ailemi üzeyim ki? Adımı vermemin nasıl bir amacı olabilir? Ben babamın kızı, erkek kardeşimin kardeşi olarak anılmak istiyorum. Gelecekte, eşimin karısı ve oğlumun annesi olarak anılmak istiyorum." Kültürün karşısında olan, tepki gösteren Afgan kadınlardan bir grup isimlerini özgürce kullanmak için "Adım Nerede?" kampanyasını başlattı. 3 yılın sonunda bu slogan sosyal medyada ve posterlerde yaygın olarak kullanılmaya başladı. Bu düşüncede olan 28 yaşındaki Laleh Osmany 3 yıl önce "Buna daha fazla devam edemem." diyerek "Adım Nerede?" kampanyasının başlatılmasında öncü oldu. Kampanya hakkında ise kadınların isimlerini kullanmalarının en temel hakları olduğunu ve bu hakkı aramaları gerektiğini savunuyor. Bir haber servisine konuşan Osmany, arkadaşlarıyla bu soruyu ve kimliklerini neden reddettiklerini tüm Afgan kadınlara sormak istediklerini söylüyor: "Kampanya, Afganların kimliklerine annelerinin de adının yazılması amacına ulaşmaya çok yaklaştı." Konu Afgan parlamentosuna da geldi, ancak politikacıların "Adım Nerede?" kampanyasına nasıl tepki verecekleri henüz bilinmiyor.

Avrupa'da Mülteci Çocuklar Kayboluyor *(Temmuz 2020)*

İstanbul Milletvekili Serap Yaşar, Avrupa Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi (AKPM) Üyesi olarak Avrupa Polis Örgütü (Europol)'ün, 2016 yılı başında hazırladığı raporda, 10 binin üzerinde mülteci çocuğun AB ülkelerine geldikten sonra kaybolduğu bilgisinden hareketle Avrupa'da kayıp Mülteci ve Göçmen Çocukların durumunu araştıran bir rapor hazırladı. Hazırladığı rapor AKPM Genel Kurulu'nda oylanarak kabul edildi. Serap Yaşar'ın bu raporu hazırladığı AB'nin bugünkü zemininde sadece Almanya'da 2017-2019 yılları arasında tespit edilen kayıp mülteci çocuk sayısı 11 binin üstünde. Bu sayı, Fransa'da 6 bin; İtalya'da 2018-2019 yılları içinde 20 bine yakın; İspanya'da sadece 2018 yılında 9218; İsveç'te 2009-2019 yılları arasında 4659; Hollanda'da 2015-2019 yılları arasında 1600; İngiltere'de 2015-2016 yılları arasında 1337 olarak belirlenmiş. Diğer bütün ülkelerle birlikte değerlendirildiğinde Avrupa'da neredeyse her iki dakikada bir çocuğun kaybolduğu tahmin edilmekte ve küresel olarak ise günde kayıtlı bir göçmen çocuğun kaybolduğu ya da öldüğü rapor edilmektedir. Bu gerçekten de korkunç bir tablo. Mültecilerin, sığındığı Avrupa ülkelerinde nasıl bir saldırıya, sessiz sedasız maruz kaldığını gösteren çok acı bir tablo. Mülteciyi geride bıraktığı acıların üstüne sığındığı ülkede de vuran başka acılar.. Bu çocuklar nasıl kayboluyor? Kimler kaçırıyor, hangi amaçlarla kullanıyor çocukları? Bir kısmının organ mafyalarının eline düştüğü hemen tahmin edilebiliyor, diğer bir kısmı ne tür istismarlara maruz kalıyor? Serap Yaşar'ın hazırladığı rapor bütün bu soruların peşine düşüyor. Raporda; dünya çapında 2014 ve 2018 yılları arasında günde kayıtlı bir göçmen çocuğun ölü ya da kayıp olduğunun BM tarafından rapor edildiği, bu rakamın buzdağının sadece görünen yüzü olduğu ve çoğu kayıpların kaydedilmediği vurgulanmış. Çocukların, aralarında şiddet, cinsel istismar, insan kaçakçılığı ve sömürünün de bulunduğu tehlikelere karşı özel korumaya ihtiyaç duyduğu ifade ediliyor.

Suriye'deki Mülteci Kamplarında 'Şark Çıbanı' Tehlikesi
(Temmuz 2020)

Suriye'nin İdlib kentindeki sivillerin kaldığı sığınmacı kamplarında açıkta kalan foseptik çukurları ve zarar gören kanalizasyonlar başta olmak üzere altyapı sorunları sebebiyle şark çıbanı tehlikesi baş gösterdi. Kamp sorumlusu Adnan Kaddur "Kampta 425 aile yaşıyor. 120 aileye hastalık bulaşmış durumda. İlacın bölgede bulunmaması, kanalizasyon sularının yollarda birikmesi nedeniyle hastalık bulaşıyor. Sayı her gün artmaya devam ediyor." şeklinde ifadelerde bulundu.

İltica Talebi Reddedilen İranlı Mülteci, Kendisini Ateşe Verdi
(Temmuz 2020)

Mültecilerle Dayanışma Ağı ve #Stopisolation (İzolasyona Son) gruplarının İsviçre Bern'deki Federal Meclis önünde düzenlediği gösteri sırasında, İranlı olduğu belirtilen bir kişi kendisini yaktı. Olayda yaralanan ve kimliği açıklanmayan kişi, ambulansla hastaneye kaldırıldı. Bern kanton polisi sözcüsü Dominik Jaggi, yaptığı açıklamada kendisini yakan kişinin hayatının tehlikesinin bulunmadığını ve tedavi altında tutulduğunu ifade etti. İranlı mültecinin sığınma başvurusunun reddedildiği için kendisini yaktığı öğrenildi. Bern makamları ve Devlet Göçmenlik Sekreterliği (SEM) temsilcileri tarafından Temmuz ayı başlarından beri yaklaşık 60 mültecinin sığınma başvurusunun reddedildiği ve kantondaki üç geri dönüş merkezinde tutuldukları ifade edildi.

Edirne Sınırında Çoğunluğu Afgan Mülteciler Oluşturuyor

Edirne'ye birçok farklı ülkeden gelen göçmenler olsa da sınırdakilerin büyük bir bölümünü Afgan mülteciler oluşturuyor. Bunun sebebinin çeşitli nedenlerle geldikleri Türkiye'de statü sorunu yaşamaları, iş olanaklarının yetersizliği ve geçim sıkıntısı gibi problemler olduğu ifade ediliyor. Afgan mülteciler bu nedenle Avrupa'ya geçerek şanslarını orada denemek istiyor ve Avrupa'da şartlarının daha iyi olacağına inanıyorlar.

Hasanın Türkiye'ye Vefa Borcu
(Ağustos 2020)

Suriye'nin Haseka bölgesinden gelen Hasan, kendisine kucak açan Türkiye'ye gönül borcunu ödemek için İzmir'in Menderes ilçesindeki yangına avuçlarıyla toprak taşıyarak müdahale etmeye çalıştı. İtfaiye erlerine yardım eden Hasan el-Hasan, "Bize her şeyi veren Türkiye. Ben de gerekirse Türkiye için can vereceğim" dedi.

Banksy'nin Fonladığı Gemi Göçmenleri Kurtarmak İçin Akdeniz'de
(Ağustos 2020)

Dünyanın en ünlü sokak sanatçılarından Banksy'nin Kuzey Afrika'dan Avrupa'ya ulaşmaya çalışan mültecileri kurtaran bir tekneyi finanse ettiği öğrenildi. Guardian'da yer alan habere göre, İngiliz sokak sanatçısı Banksy eserlerinin satışından elde ettiği gelirin bir kısmıyla, eski bir Fransız donanma gemisini satın alarak göçmenlerin kullanması için bağışladı. Gemiye Louise Michel adı verildi. Louis Michel'in İspanya'nın Valencia yakınlarındaki Burriana limanından 14'ü kadın ve 4'ü çocuk olmak üzere 89 göçmen ile birlikte 18 Ağustos'ta gizlilik içinde yola çıktığı ve şu anda Orta Akdeniz'de olduğu belirtildi.

14 Yaşındaki Mülteci Hollanda'daki Bir Mülteci Merkezinde İntihar Etti
(Ağustos 2020)

Suriye'deki iç savaş nedeniyle zorlu bir süreç yaşayan 14 yaşındaki Ali Gazzavi ve ailesi, göç yolları üzerinde son olarak Hollanda'ya sığınmaya çalıştı. Ancak Hollanda'da taleplerine olumlu yanıt gelmeyince 14 yaşındaki Ali Gazzavi intihar ederek hayatına son verdi.

Midilli'deki Moria Mülteci Kampında Yangın: 13 Bin Mülteci Ortada Kaldı

(Eylül 2020)

Yunanistan'ın Midilli Adası'nda 12-13 bin civarında mültecinin kaldığı Moria kampında yangın çıktı. Kamp, sığınmacıların bir kısmında Korona virüsü tespit edilmesi üzerine bir süredir karantina altında tutuluyordu. Yangında ölen ya da yaralanan olmadığı belirtildi. Yetkililer, yangının gece yarısından sonra çıktığını açıkladı. Yangın itfaiye tarafından kontrol altına alındı. Yangının çıkış nedeni bilinmiyor. Ancak yetkililer kundaklama ihtimali üzerinde durulduğunu belirtiyor. Birden fazla noktada çıkan yangının, kampı tamamen kullanılamaz hale getirdiği ifade ediliyor. Yangının ardından çok sayıda sığınmacının barınacak bir yeri olmadığı, kent merkezine doğru yürümeye başladığı aktarıldı.

Emzikli

Meliha KEKEÇ

"İstanbul'da üniversite okurken tanıştığım bir adamın hikayesi geldi aklıma. Eğer izin verirsen sana onu anlatmak istiyorum." dedim. Karşımdaki sığ düşünceli adamı ikna etmek için elimde başka bir seçenek bulunmadığı gibi, onu içine düştüğü hamaset bataklığından ancak böyle çıkarabilirdim. "Anlat bakalım ama kısa kes, çok vaktim yok" dedi, hiç de kibar olmayan bir üslupla. Bana tahammül etmesinin sebebi ne avukatı olmam ne de arkadaşlığımızın hayli uzun bir geçmişe dayanmasıydı. O da içten içe ülkemize sığınan insanların acı dolu hikayelerine üzülüyor, bu üzüntüyle başa çıkmanın çaresini insanları ve hikayelerini reddetmekte buluyordu. Odamdaki pencereyi biraz aralayıp yönümü tamamıyla ona döndüm ve bir ömür aklımdan çıkaramadığım şu hikayeyi anlatmaya başladım:

Üniversitedeki son yılım için memleketten İstanbul'a geldiğimde ilk fırsatta kendimi Murat abinin kebapçısına attım. Çok sevdiğim bir mekandı, yemeklerinin leziz olmasının yanı sıra mekanın manzarası da doyumsuzdu. Dükkana varınca evvela Murat abiyi buldum, hasretle birbirimize sarıldık. Bir masaya geçip sipariş verdim, Murat abi de bir tabure çekip yanı başıma oturdu. Hal hatır faslını yenice bitirmiştik ki daha önce bu dükkanda görmediğim bir garson dikkatimi çekti. Tuhaf bir hali vardı. Başını ritmik hareketlerle sağa sola sallıyor ve yüzündeki kocaman gülümsemeyle sempatik bir izlenim uyandırıyordu. Biraz sonra aynı garson elinde birkaç mezeyle bizim oturduğumuz masaya geldi. Yakından bakınca yüzündeki çizgiler, açılmış alnına düşen üç beş tel saç ve düşük omuzları yaşını ortaya çıkarıyordu. Fakat bu adamdaki asıl tuhaflık ne gülümsemesi ne de fiziki görünüşüydü, dikkatimi celbeden şey boynundaki zincire asılı pembe emzikti. Adam masaya mezeleri bırakıp yanımızdan uzaklaşınca şaşkınlığım Murat abinin dikkatini çekmiş olmalı ki yüzünü yanımızdan ayrılan garsona dönüp "Kim bu meczup diyorsun değil mi?" diye sordu. Haliyle merak etmiştim. Şu zamanda tarz ve moda perdesiyle herkes her şeyi kendine yakıştırıp giyiyordu fakat boynunda emzik asılı bir adamı ilk kez görüyordum. "Evet abi" dedim. "Kim bu adam?" Murat abi güldü. Elindeki tesbihi bir iki tur çevirip ayak ayak üstüne attı. Bu durum kaliteli bir hikaye anlatacağının işaretiydi. "Senin derdinin dermanı bu adam delikanlı" dedi. Anlamadığımı ifade edercesine kafamı salladım. "Hani şu gönlüne giremediğin kız var ya, işte git bu meczuptan dua iste. Onun duası makbuldür." Şakacı bir adamdı Murat abi. "İşimiz bu delinin duasına kaldıysa abi..." deyip güldüm. Fakat Murat abi gülmedi. Anlatmaya başladı.

"Adı Resul. Afgan. Dört yıl önce Türkiye'ye göç etmiş. Bir de amcasının oğlu var, Hamid, o da karşıdaki halı yıkamacıda çalışıyor. Bu adam çok acı çekmiş delikanlı, kime anlatsam iki gün gözüne uyku girmez. Gariban bir adam. Afganistan'da büyümüş, yetişmiş, ablaları gelin olmuş. Annesi ölünce babasıyla birlikte yaşamaya başlamış. Bakma böyle sürekli ağzı kulaklarında gülüp durduğuna, iki kelimeyi bir araya getirmekten aciz. Bana da Hamid anlattı başından geçenleri."- Merak etmiştim, Murat abi gözlerini Resul'den ayırmadan devam etti sözlerine.

"Resul doğdu doğalı biraz pehlil bir adammış. Sen bilmezsin belki pehlilin anlamını. Bizim memlekette aklı kötülüğe ermeyen, kendi halinde, saf adamlara böyle derler. Onlardanmış işte. Yaşı yirmi olunca babası evlendirmek istemiş Resul'ü. Hem akrabası hem de komşusu olduğunu bildiğim bir kızla dünya evine girdirmişler bizimkini. Kız hem güzel hem akıllıymış Hamid'in dediğine göre. Lakin bizimkine bir türlü içi ısınmamış, Resul'ün babası da sert mizaçlı bir adammış. Kızı bir iki kere dövdüğünü görmüş Hamid. Afganistan'daki çoğu delikanlı gibi bizimkinin de işi gücü yokmuş, kızın da gönlü Resul'de olmayınca doğum yaptıktan dört ay sonra meçhule karışmış. Geriye şu gördüğün saf adamla dört aylık bebek kalmış. Kurban olayım memleketime be delikanlı. Allah kimseyi vatansızlıkla sınamasın. Bu Afganların durumu da bir tuhaf, toprakları var başka bir şeyleri yok. Her yer ateş, her yer mermi. Para desen kim kaybetmiş ki bizim Resul bulsun. Bakamamış tabi çocuğa. Hamid de her şeye şahitlik edince gönlü el vermemiş dört aylık bebekle bir başına bırakmaya. "Ben Türkiye'ye gideceğim, her şeyi ayarladım. Sen de benimle gel" demiş. Bu arada biz "emzikli" deriz bu meczuba. Dışarıda "Resul" dersen kimse tanımaz. Hamid emzikliyi ikna etmiş. Bunları İran'dan geçirecek adamlara üç beş kuruş fazla verip yalvarıp yakarmışlar, adamlar Hamid ve Resul'e yer ayarlamaya ikna olmuşlar ama bebeği almayız demişler. El kadar bebek, sus dersin susmaz, ne zaman karnı acıkır bilinmez. Olmadık yerde ağlar başımıza iş açarız demişler. Resul bu kaçış işinden vazgeçmiş. Kızını arkada bırakmaya razı olmamış. Bu ikisi üç gün kafa kafaya verip bir hal çare aramışlar. En son Hamid'in aklına bir yol gelmiş. Gidecekleri gece Resul'ün karnına sarmışlar küçücük yavruyu. Üzerine de geniş bir gömlek geçirmişler. Daha anne sütü içmemiş küçücük bir bebek. Bir de güzelce sarınca kendilerince halletmişler anlayacağın. Kamyonete binince başını çıkarırız demişler. Ağlamasın diye de bir iki kutu uyku ilacını yanlarında hazır etmişler. Hamid'in dediğine göre ya üç gece ya dört gece yol gitmişler küçücük bir kamyonetin kasasında. Yalnız bizimkiler de değil daha başka adamlar da varmış yanlarında. Biri bebeği görünce telaşa kapılıp kaçakçılara haber verecek olmuş. Hamid cebindeki bıçkıyı çıkarıp dayamış adamın boynuna. O saatten sonra kimsenin sesi çıkmamış. Allah'ın hikmeti, gizlemişler yavruyu. Resul sabah akşam bir ilaç eritip içirmiş bebeğe. Çocuk hem sıcaktan hem ilaçtan bayılıp sessiz sakin duruyormuş. Gözlerini açıp da bir iki mızmızlanınca hemen boğazına ilaçlı su akıtıyorlarmış. Dayanır mı be aslanım. Dört aylık bebeğe sabah akşam uyku ilacı içirilir mi? Tehlikeli yerleri geçip de arabadan ininceye emzikli basmış feryadı. Nabzı durmuş bebeğin."

Yemeğimi zor bitirmiştim. Murat abinin gözleri oradan oraya koşturan Resul'ü takip ediyordu. Sesi çatallanmıştı, bir süre sessiz kaldı. Ben de kendini toparlamasına izin verip bekledim. Sonra devam etti.

"Birkaç adam bir araya gelip Resul'ü ikna etmişler. Daha günlerce yol gidecekleri için cesetin kokmasından endişe edip bir ağaç dibine gömmüşler dört aylık yavruyu. Sonrası malum işte, günlerce yürüyüp sınırı geçmişler. Önce Ağrı'ya oradan da İstanbul'a. Ne iş bulduysa yapmışlar. Emzikli de zamanla kimseyle konuşmaz olmuş. Yemek yemekten kesilmiş. İlk başlarda gözünden yaş dinmezken şimdi de böyle gülüp duruyormuş. Hamid geceleri kendi kendine konuştuğunu da duyarmış bazen. Kucağına yastık alır, severmiş onu. Kızı zannedermiş."

Murat abi sözlerini bitirip derin bir nefes aldı. Söylediğine göre emziklinin yaşı yirmi beş ya da yirmi altıydı fakat görünüşüne bakılırsa otuzlarının sonlarında bir adam olduğu düşünülebilirdi. Murat abi bana dönünce istemsiz olarak şu soru döküldü dudaklarımdan. "Niye gelmişler abi?" dedim, "Fakirlik ölümden evla değil mi?"

Elindeki tesbihi masaya vurup gözlerini gözlerime dikti Murat abi. "O iş öyle sandığın gibi değil." dedi.

"Her sokak başında eli silahlı adamlar, her gün onlarca patlama sesi... Ekmek yok, su yok, senin şimdi dert sandığın sevda yok, aşk yok... Millet can derdinde delikanlı. Resul biraz para kazansa, evine ekmek getirse bırakır da gider miydi o kız? Hangi ana evladını sütten kesip de kaçıp gitmiş? Kim canı pahasına cehennem gibi bir kamyonetin sırtında üç gün yol gider? Kim on gün durmaksızın ayakları şişene kadar dağ bayır yürür? Bu işler öyle senin sandığın gibi kolay değil. Emzikli, Türkiye'ye varınca iş bulur çalışırım bir de kızıma anne bulur evlenirim demiş. Ümit etmiş aslanım. Ümit... Biz anlamayız bu derdi. Allah başımızdaki bayrağı indirmesin. Sen şimdi hukuk okuyorsun, bitirince avukat olacaksın. Eline kalemi alır almaz bu adamların derdini dert bileceksin, cübbeyi sırtına geçirir geçirmez ilk iş gidip hangi dağda hangi ağacın altında yattığı belirsiz dört aylık bebeğin hakkını arayacaksın. O bebeğin ne günahı vardı da kuru toprağın koynuna girdi? Bir oda yerde sekiz tane adam yaşıyor bunların evinde. Karın tokluğuna çalışıyorlar. Bunlara şükreden adamların memleketleri ne haldedir? Kim bilir başka ne hikayeler vardır da bizim haberimiz yoktur. Kurban olduğum Allah'ım bizi vatansız bırakmasın."

Murat abinin son sözleri aklıma nakış nakış işlenmişti. Elindeki tesbihi masaya vurup da kanlı gözlerini gözlerime kilitlediği o an aklımdan silinmez. Bir de... Bir de koynunda can veren yavrusunun emziğini boynunda taşıyan Resul...

İşte sevgili dostum diyerek oturduğum koltuktan kalktım. Az önce araladığım pencereyi kapatıp yönümü arkadaşıma döndüm.

"Sen şimdi beni istersen anla istersen anlama. Ben emziklinin ve dört aylık bebeğinin hatrına bu insanlara elimden geldiğince yardım etmeye devam edeceğim."

Soğumuş kahvesinden son bir yudum aldı, boğazını temizlemek istercesine öksürdü. Bir dakika sessiz kaldıktan sonra fısıltı gibi şu kelimeler döküldü dudaklarından. Derdimi anlamıştı.

"Benim oğlum da üç aylık."

AFGANİSTAN KRONOLOJİSİ

1839-1842
(I. İNGİLİZ - AFGAN SAVAŞI)

Afganistan'da Barakzay hanedanının ilk emiri olan Dost Muhammed, İngiliz-Hint ordusunun 1839'da Kâbil'i işgal etmesinden sonra Hindistan'a sürüldü ve yerine Şücâülmülk'ü tahta çıkarıldı. Şücâülmülk halk tarafından kabul görmedi ve 1842 yılında bir suikast sonucu öldürüldü. Afganlar İngilizlere karşı mücadelelerini sürdürmeye devam etti, 1942'de ağır kayıplar veren İngiliz ve Hint birlikleri bölgeden çekildi.

1843

İngiliz birliklerinin çekilmesinden sonra Afganistan bir kez daha bağımsız kazandı ve sürgün edilen Amir Dost Muhammed Han geri döndü ve kraliyet tahtına geçti.

1878-1880
(II. İNGİLİZ - AFGAN SAVAŞI)

1878 yılında İkinci Afgan-İngiliz Savaşı patlak verdi, 1880 yılında Afganistan'ın dış ilişkilerini İngiliz kontrolüne veren bir anlaşma ile savaş sona erdi.

1919-1921
(III. İNGİLİZ - AFGAN SAVAŞI)

Birinci Dünya Savaşı'ndan henüz çıkan Britanya, Afganistan'da hezimete uğradı ve savaşın sona ermesiyle Afganistan tam bağımsızlığını ilan etti. Afganistan'ın dünyanın geri kalanının gerisinde kaldığından endişe eden Emir Emanullah Han, sıkı bir sosyoekonomik reform kampanyası başlattı.

1953

Muhammed Davud Han başbakan oldu. ABD'nin Afganistan'ın orduyu modernize etmek için askeri teçhizat satın alma talebini reddetmesi ile Davud, askeri teçhizatlanma için Sovyetler Birliği'nden yardım istedi.

1956

Sovyetler Birliği Başbakanı Nikita Kruşçev Afganistan'ın yardım talebini kabul etti. Böylece Afganistan ve Sovyetler Birliği arasında yakın ilişki kuruldu, iki ülke müttefik haline geldi.

1963-1964

Zahir Şah, Mahmud Davud'un istifasını istedi, yerine Muhammed Yusuf Han göreve getirildi.

Zahir Şah'ın emri doğrultusunda yeni bir anayasa yürürlüğe girdi ve mutlak monarşiden anayasal monarşiye geçildi.

1965

Anayasal monarşiye geçişle muhalif gruplar yapılanmaya başladı. Nur Muhammed Terakki ve Babrak Karmal öncülüğünde Afgan Komünist Partisi kuruldu. Eylül ayında, yeni anayasal düzenleme ile ilk defa ülke çapında seçim yapıldı.

1969

İkinci kez ülke çapında seçim yapıldı, seçimi Babrak Karmal ve Hafızullah Amin kazandı (Afganistan Demokratik Halk Partisi).

1980-1982

Mücahit gruplar, Sovyet istilacılarına ve Sovyet destekli Afgan Ordusuna karşı birleşti.

Savaş sebebiyle halkın 2.8 milyon kadarı Pakistan'a, 1.5 milyonu ise İran'a göç etti. Afgan gerillalar kırsal alanların kontrolünü ele geçirdi ancak kentsel bölgelerin kontrolü Sovyet birliklerinin elindeydi.

1984-1986

Birleşmiş Milletler, insan hakları ihlallerini incelemek için Afganistan'a araştırmacılar gönderdi.

Babrak Karmal görevinden istifa etmesiyle yerine KGB kontrolündeki Devlet İstihbarat Teşkilatı başkanı olarak görev yapan Muhammed Necibullah göreve getirildi.

1987-!988

Mücahitler, Necibullah'ın ateşkes teklifini kukla hükümet ile anlaşma yapmayacaklarını söyleyerek reddettiler.

14 Nisan'da ABD, Pakistan, Afganistan ve Sovyetler Birliği Cenevre'de Afgan bağımsızlığını ifade eden ve 100.000 Sovyet askerinin çekilmesini garanti eden barış anlaşmasını imzaladı.

1989

Sovyetler Birliği 15 Şubat 1989'da Afganistan'dan tamamen çekildi ancak mücahitler Necibullah'ın rejimine karşı savaşmaya devam etti. Afgan gerillaları sürgün hükümet başkanı olarak Sibgatullah Müceddidi'yi seçti.

1992

15 Nisan'da mücahitler başkent Kabil'in kontrolünü ele aldı ve Necibullah'ı iktidardan uzaklaştırdı. Mücahitler Burhaneddin Rabbani cumhurbaşkanı olduğu bir İslam devleti kurdular ancak devletin kurulmasının ardından bu sefer mücahit gruplar arasında anlaşmazlıklar baş gösterdi.

Afganistan jeopolitik konumu sebebiyle geçmişten bugüne dünya siyasetinde ayrıcalıklı bir yer edinmiştir. M.Ö. 500'lerde Pers hükümdar I. Darius, ardından Büyük İskender ve sonrasında Gazneli Mahmut gibi birçok hükümdar Afganistan'ın kontrolünü ele geçirmiş, Afganistan uzun yıllar yabancı güçler tarafından yönetilmiştir. Milli Afgan devletinin kurulması ancak 17. yüzyılın sonlarına doğru gerçekleşirken, bu sefer Afganistan modern devletlerin gözlerini diktiği bir coğrafya haline gelmiştir. Sırasıyla İngiltere, Sovyet Rusya ve de Amerika bölgesel ve hatta küresel çapta güç elde etmek için Afganistan üzerinden strateji yürütmüş, böylece Afganistan'ın bağımsız bir devlet olması mani olmuştur.

1926-1929

Emanullah yönetim biçimini emirlikten monarşiye çevirdi ve emir yerine padişah unvanını kullanmaya başladı. Emanullah'ın başlattığı modernizasyon planları ve Afgan Ulusal Meclisi'nin gücünü sınırlama girişimleri halk tarafından kabul görmedi. 1928'de halk silahlandı, bir yıl sonrasında ise Emanullah ülkeyi terk etti.

1933-1934

Babası Muhammed Nadir Şah'ın bir suikast sonucu öldürülmesinden sonra Muhammed Zahir Şah tahta çıkarıldı ve 40 yıl boyunca iktidarda kaldı.

ABD, resmen Afganistan'ı tanıdı.

1947

Britanya'nın Hindistan'dan çekilmesiyle ülke, çoğunluğu Hindu olan seküler Hindistan Cumhuriyeti ve Pakistan İslam Cumhuriyeti olmak üzere ikiye bölündü.

1949

Afganistan Parlamentosu, Afganistan ile Pakistan arasındaki 2640 kilometrelik Durand hattını iki ülke arasında yasal bir sınır olarak tanımayı reddetti.

1973

Zahir Şah'ın Avrupa tatilini fırsat bilen Mahmud Davud Han ve Afganistan Demokratik Halk Partisi 17 Temmuz'da ortaklaşa askeri darbe ile iktidarı ele geçirdi. Mahmud Davud, cumhuriyeti ilan ederek monarşiye son verdi.

1975-1977

Muhammed Davud Han, kadın haklarının korunduğu yeni bir anayasa önerisi sundu ve modernizasyon çalışmalarına ağırlık verdi. Muhalif yapılanmalara büyük darbeler vuran Davud Han, nihayetinde hükümeti de muhaliflerden temizledi.

1978

Sevr Devrimi diye bilinen, Afganistan Demokratik Halk Partisi tarafından tertip edilen askeri darbe sonucunda Davud Han öldürüldü. Nur Muhammed Terakki devlet başkanı olurken, Babrak Karmal başkan yardımcısı olarak göreve başladı. Terakki, Sovyetler Birliği ile dostluk anlaşması imzaladı. Öte yandan, komünist rejimden ve sosyal reformlardan memnun olmayan halk, gerilla hareketi başlattı ve bu mücahit gruplar hükümete karşı direnişe geçti.

1979

Amerikan büyükelçisi Adolph Dubs'ın öldürülmesiyle, ABD Afganistan'a yaptığı yardımları kesti. Terakki ve Hafızullah Amin arasında başlayan güç mücadelesi 14 Eylül'de Amin taraftarlarının Terakki'yi öldürmesiyle sonuçlandı. Sovyetler Birliği, komünist Afgan hükümeti ve anti-komünist mücahit gerilla grupları arasında süregelen çatışmaları bahane ederek Afganistan'ı işgale girişti. Başkanlık koltuğuna geçen Amin'in görev süresi uzun sürmedi, 27 Aralık'ta birçok takipçisi ile beraber öldürüldü. Başkan yardımcısı olan Babrak Karmal devlet başkanı oldu.

1994

Rabbani hükümetinin en büyük muhalifi olan Taliban milisleri iç savaşın sebep olduğu zafiyetten yararlanarak güç kazanmaya devam etti. Taliban'ın güç kazanması ile Pakistan ve İran'ın Afganistan üzerindeki etkisi artmaya başladı.

1996

Taliban, Rabbani hükümetini devirerek iktidarı ele geçirdi. İslam hukukuna dayanan Afganistan İslam Emirliği kuruldu.

ABD, Taliban'ın otoritesini tanımayı reddederken, Pakistan ve Suudi Arabistan Taliban yönetimini tanıdı.

1998

4 Şubat'ta meydana gelen deprem sonucunda 4.000'den fazla insan öldü, köyler yıkıldı ve binlerce insan evsiz kaldı. El Kaide'nin Afrika'daki iki Amerikan büyükelçiliğini bombalamasının ardından Başkan Clinton, bin Ladin'in Afganistan'daki eğitim kamplarına füze saldırıları düzenledi ancak saldırılar sonucunda siviller de hayatlarını kaybetti.

1999

15 Ekim'de Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Afganistan'ın durumuna dair 1267 sayılı kararı kabul etti. Birleşmiş Milletler, Karar doğrultusunda Afganistan'a hava ambargosu ve iktisadi yaptırımlar uygulamaya başladı ve Usame bin Ladin'in teslim edilmesini istedi. Taliban, Usame bin Ladin'in teslim etmeyi reddetti.

2000

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1333 sayılı kararı ile terör ve narkotikle mücadele kapsamında Taliban'a karşı ilave yaptırım uygulamaları başladı.

2001

11 Eylül saldırıları sonucunda 3.000'den fazla insan öldü ve Dünya Ticaret Merkezi'nin ikiz kuleleri ve Pentagon'un bir bölümü yıkıma uğradı. Günler sonra ABD'li yetkililer, Afganistan'da saklandığına inandıkları Usame bin Ladin'in saldırının başlıca şüphelisi olduğunu açıkladı. Saldırıdan yaklaşık olarak bir ay sonra, Taliban'ın ABD'nin Bin Ladin'i teslim edilmesi yönündeki taleplerini geri çevirmesiyle ABD ve koalisyon güçleri Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından alınan kararla Afganistan'a girdi. Kabil'in düşmesinin ardından 5 Aralık'ta Almanya'nın Bonn şehrinde bir araya gelen Afgan gruplar, imzaladıkları Bonn Anlaşması ile geçici bir hükümet kurdu. Hamid Karzai Taliban yönetiminden sonraki ilk başkan olarak göreve başladı.

2002

Savaş sonrası bölgede güvenliği sağlamak amacıyla ISAF adı verilen örgüt kuruldu, bu örgüt NATO'nun bölgedeki ilk askeri konuşlandırması oldu. Afgan Ulusal Meclisi geçici devlet başkanı olarak Hamid Karzai'yi seçti.

2010

NATO kuvvetleri, hükümetin bölgedeki kontrolünü sağlama almak için Helmand eyaletinde Müşterek Harekatını başlattı, Şubat'ta başlayan operasyon Aralık'a kadar devam etti. Wikileaks, ABD'nin Afganistan'da yürüttüğü askeri operasyonlara dair binlerce belge yayınladı. Parlamento seçimleri yapıldı ancak devam eden saldırılar sebebiyle sonuçlar uzun süre açıklanmadı. Kasım ayında Lizbon'da düzenlenen NATO zirvesinde güvenliği sağlama işinin 2014 itibariyle Afganistan hükümetine verileceği açıklandı.

2011

Sovyet işgali sonrasında resmi olarak Rusya'yı ziyaret eden ilk Afgan devlet başkanı Hamid Karzai oldu. Afganistan Rights Monitor 2001 işgalinden bu yana öldürülen sivil sayısının 2010 yılında rekor seviyelere ulaştığını bildirildi. ABD'li papaz Terry Jones'ın Kur'an yakma girişimi sonucunda Afganistan'da protestolar başladı. Birçok BM çalışanı ve Afgan yaşanan olaylarda hayatını kaybetti. Usame bin Ladin'in Pakistan'da öldürülmesi sonrasında, devlet Başkanı Hamid Karzai'nin kardeşi ve Kandahar valisi Ahmed Veli Karzai ve eski devlet başkanı Burhaneddin Rabbani Taliban üyeleri tarafından öldürüldü. Pakistan ile ilişkilerin daha da kötüleşmesinin ardından, Afganistan ve Hindistan güvenliği sağlamak için işbirliği anlaşması yaptı. Karzai'nin Loya Jirga'ya sunduğu teklifin kabul almasıyla birlikte 2014'te ülkeyi terk edecek yabancı güçlerin aksine ABD askerlerinin 10 yıllığına Afganistan'da kalacağı açıklandı. Taliban Afganistan'a ilişkin düzenlenen Bonn Konferansına katılmayacağını açıkladı.

2016

Birleşmiş Milletler, 1 milyondan fazla Afgan'ın savaş sebebiyle ülke içinde yerinden edildiğini bir kısmının da Pakistan, İran ve Avrupa ülkeleri tarafından göçe zorlandığını açıkladı. Taliban lideri Mullah Mansour ABD'nin hava saldırıları sonucunda Pakistan'da hayatını kaybetti. Barack Obama ülkede istikrarın ve güvenliğin sağlanamamasını öne sürerek 8.400 askerin 2017 yılına kadar kalacağını açıkladı. Öte yandan NATO da 2020 yılına kadar asker sayısını sabit tutacağını ve yerel güvenlik yetkililerine fon sağlayacağını açıkladı. Afgan hükümeti Hizb-i İslami ile barış anlaşması imzaladı.

2017

Ülkenin güney ve kuzey bölgelerinde IŞİD'e bağlı grupların faaliyeti artış gösterdi. NATO'nun çekildiği bölgelerin büyük kısmını Taliban ele geçirdi, ülkenin yarısından fazlasını Taliban control etmeye başladı. Donald Trump Taliban ile mücadele için Afganistan'a daha fazla birlik gönderme kararını duyurdu.

2018

Kabil'deki bomba saldırısı sonucunda 103 kişi hayatını kaybetti. Taliban saldırının sorumluluğunu üstlendi. Afgan hükümeti ülkenin kuzeyinde bulunan bir medreseyi hedef aldı. Taliban'I hedef aldığını söyleyen hükümetin saldırıları sonucunda çoğunluğu çocuk 100'den fazla kişi hayatını kaybetti.Taliban ülkedeki IŞİD yapılanmasına karşı ağır tedbirler aldı, Ağustos itibariyle bölgedeki IŞİD yapılanmasının tamamen ortadan kaldırdığını duyurdu. Ekim ayında Taliban ve ABD barış görüşmeleri için bir araya geldi, barışın sağlanması için tek koşul olarak Taliban ABD'nin ülkeden çekilmesini öne sürdü. Afgan ordusunun en önemli isimlerinden biri olan General Abdurrezzak Taliban saldırılarında hayatını kaybetti. 9 Kasım'da Afganistan üzerine düzenlenen Moskova Konferansı'na birçok ülkenin yanı sıra Taliban yetkilileri de katıldı.

2003-2004

El Kaide ve Taliban'a karşı saldırılar devam etti, Ağustos itibari ile NATO Kabil'i ele geçirdi.

Ocak ayında yeni anayasa kabul edildi. Ekim ayında yapılan başkanlık seçimleri Hamid Karzai kazandı.

2005-2006-2007

30 yılın ardından ilk kez meclis seçimleri için oylama yapıldı.

NATO, barışı koruma operasyonlarını genişletti ve ülkenin güvenlik sorumluluğunu bütünüyle üstlendi.

Birleşmiş Milletler'in raporuna göre afyon üretimi rekor seviyeye ulaştı.

2008

Devlet başkanı Hamid Karzai İslamabad'ın Taliban'a karşı tedbir almaması durumunda Pakistan'a asker göndereceğini söyledi. Temmuz'da Kabil'deki HindistaBüyükelçiliği'nde yaşanan canlı bomba saldırısı sonucunda elliden fazla insan hayatını kaybetti. ABD devlet başkanı George Bush 4.500 askerin Afganistan'a gideceğini açıkladı.

2009

NATO ülkeleri ABD'nin ekstra 17.000 askeri Afganistan'a gönderme kararından sonra Afganistan'daki faaliyetlerini arttıracaklarını duyurdu. ABD devlet başkanı BarackObama'nın açıkladığı yeni strateji paketi doğrultusunda fazladan 4.000 ABD personelinin Afgan ordusunu ve polisini eğiteceğini söyledi. Hamid Karzai yeniden başkan olarak seçildi. Obama Afganistan'a 30.000 asker daha gideceğini açıkladı, ülkedeki toplam ABD askerinin sayısı 100.000'e ulaştı. Obama aynı zamanda 2011 yılında askerlerinAfganistan'dan çekilmeye başlayacağını söyledi. El Kaide için çifte ajan olarak çalışan Hümam el Belevi'nin Host'taki ABD üssüne yaptığı intihar saldırısı sonucunda yedi CIA ajanı hayatını kaybetti.

2012

Taliban barış görüşmeleri için Dubai'de ofis açmayı kabul etti. Bagram Hava Üssün'deki Taliban mahkumlarının gizli mesajlarını içerdiği iddiasıyla ABD askerlerinin Kur'an yakması üzerine protestolar başladı. Protestolarda 30 kişi hayatını kaybetti.

2013

Hamid Karzai ve Pakistan cumhurbaşkanı Asıf Ali Zerdari altı ay içerisinde barışı sağlamak üzerine anlaştı. NATO'ya bağlı ordu ve güvenlik güçlerinin kontrolünü Afgan ordusu aldı. ABD hükümetinin Taliban'la doğrudan iletişim kurulacağına dair açıklamasından sonra Hamid Karzai ABD ile yapılacak güvenlik görüşmelerini boykot ettiğini duyurdu.

2014

Nisan ayında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde hiçbir aday çoğunluk oyunu kazanamadı, Eşref Gani Ahmedzai ve Abdullah Abdullah ikinci tura kaldı. Seçim sürecinde ve sonrasında yaşanan gerginlikler ve hile iddiaları sebebiyle ABD arabulucu olarak oyları tekrar sayma görevini üstlendi. Nihayetinde iki aday iktidar paylaşımında uzlaştı. Eşref Gani Ahmedzai devlet başkanı ünvanını aldı. Ekim itibariyle Amerika ve İngiltere Afganistan'daki savaş operasyonlarına tamamen son verdi. NATO'nun 13 yıllık görevi resmen sona erdi. Ülkedeki şiddet olayları 2001'den sonra en yüksek seviyeye ulaştı.

2015

NATO Afgan güvenlik güçlerini güçlendirmek amacıyla 12.000 personelden oluşan Kararlı Destek Misyonu'nu kurdu. Afganistan'ın doğusunda IŞİD'e bağlı bir grup Taliban'a bağlı bazı bölgelerin kontrolünü ele geçirdi. Eşref Gani'nin isteği üzerine Barack Obama Afganistan'dan çekilme tarihini ileri bir tarihe erteleneceğini duyurdu. Taliban yetkilileri ve hükümet görevlileri arasında barış görüşmeleri devam etti. Taliban, yabancı güçler ülkeden çekilmediği müddetçe saldırılara son vermeyeceğini duyurdu. Barack Obama 9.800 askerin 2016 yılının sonuna kadar Afganistan'da kalacağını açıkladı.

2019

ABD ve Taliban arasında devam etmesi planlanan görüşmeler Taliban'ın sürecin gidişatından memnun olmaması sebebiyle sona erdi. Taliban ABD'nin askerleri geri çekme konusunda sözünde durmadığını öne sürdü. Şubat ayında Moskova'da Afganistan'da barışın ve istikrarın sağlanması üzerine toplantı yapıldı. Taliban Afganistan'ın Hilmend eyaletinde yer alan Camp Bation askeri üssüne saldırı düzenledi, saldırıda birçok Amerikan askerinin hayatını kaybettiği söylendi. Afganistan'da barışı sağlamaya yönelik planlanan görüşmeler bu kez Doha'da gerçekleşti. Görüşmelerde yabancı askerlerin ülkeyi terk etmesi ve Afganistan'ın tam bağımsızlığı gibi meseleler gündemdeydi. ABD Genelkurmay Başkanı Joseph Dunford silahlı direniş son bulmayana kadar Afganistan'dan çekilmenin mümkün görünmediğini söyledi. Donald Trump Afgan hükümeti ve Taliban yetkilileri ile Eylül ayında yapılması planlanan görüşmeleri iptal ettiğini Twitter üzerinden duyurdu. Barış görüşmelerinin askıya alınacağını ekledi. ABD ile barış görüşmelerinin askıya alınmasının hemen ardından Taliban yetkilileri Rusya, Çin, İran ve Pakistan'a ziyaret düzenledi. 28 Kasım'da Donald Trump askerleri ziyaret etme amacıyla Afganistan'a gitti. Bagram Hava Üssü'nde açıklama yapan Trump, askerleri eve getireceğine dair sözünü tekrardan teyit etti. Taliban ve ABD arasında askıya alınan barış görüşmeleri üç ay sonra tekrar başladı. 7 Aralık'ta iki taraf Katar'da bir araya geldi.

2020

Taliban Amerikan'ın Bagram Hava Üssü'ne saldırı düzenledi. Şubat ayında Taliban barış görüşmelerinin tamamlandığını duyurdu. 5 ay önce yapılan başkanlık seçimlerinin sonuçları açıklandı, Eşref Gani seçimin galibi oldu. 22 Şubat itibariyle Afgan hükümeti, ABD ve Taliban saldırıları durdurdu. Uzun süren görüşmelerin ardından 29 Şubat 2020'de Taliban ve ABD arasında barış imzalandı. Anlaşma gereğince ABD askerlerinin 14 ay içerisinde Afganistan'da tamamen çekilmesi planlanıyor.

Afganların Çilesi Kaç 40 Yıl Sürecek?

Yusuf ADIGÜZEL

Her gün yeni bir göçmen dramı ile uyanıyoruz. Bazen Akdeniz'de veya Van Gölü'nde batan bir teknede, bazen bir tır dorsesinde havasızlıktan boğulan, bazen de bir dağ başında soğuktan ölen gencecik Afgan çocuk yüzleri geçiyor gözümüzün önünden. Bu gencecik çocukları bu ölümcül göç yollarına düşüren nedir? Evini, yurdunu, ailesini geride bırakarak binlerce kilometre yolu kaçarak, saklanarak geçmeye çalışan bu gençler daha ne kadar yollarda ve gurbette ömürlerini tüketecekler?

Sovyetler Birliği'nin 1979 yılındaki işgali ile başlayan müdahaleler, işgaller, terör saldırıları ve iç savaşlar Afganistan'da huzur bırakmadı. 40 yıldır milyonlarca insanın hayatına mal olan bu savaş ve istikrarsızlık halen bitmiş değil. Afganistan hala dünyanın en güvensiz ülkelerinden biri. Sıcak savaş bitmiş gibi görünse de her gün onlarca insan camilere, sokaklara, çarşılara yapılan bombalı saldırılarda, terör olaylarında hayatını kaybetmeye devam ediyor.

38 milyonluk Afgan nüfusunun yüzde 50'sini 15 yaşından küçükler oluşturuyor. Dünyanın en yoksul ülkelerinden biri olan Afganistan'ın nüfusunun dörtte üçü kırsalda yaşıyor. Savaş ve istikrarsızlık yüzünden milyonlarca insan önce İran ve Pakistan'a, daha sonra ise dünyanın her yerine dağılmış durumda. Ülkelerinde iş ve eğitim imkânı bulamayan Afgan gençleri ise başta Avrupa ülkeleri olmak üzere farklı ülkelerde kendilerine bir gelecek arıyorlar.

Dünyadaki mültecilerin yarısından fazlasını (%53) üç ülkeden gelenler (Suriyeliler, Afganlar ve Somalililer) oluşturmaktadır. Suriye'deki savaş AB ülkelerindeki düzensiz göçmen krizini iyice tırmandırmıştır. 2015 yılında İtalya ve Yunanistan üzerinden gelen düzensiz göçmenlerin sayısı 1 milyonu geçerken, Avrupa'da mülteci krizi yaşanmış ve Türkiye ile geri kabul anlaşması imzalanmıştır. 2015 yılında Avrupa'ya ulaşan mültecilerin yarısından fazlasını (%50,2) Suriyeliler ve beşte birini (%20) Afganlar oluşturmuştur.

11 Eylül olaylarından sonra dünyada yükselmeye başlayan göçmen karşıtlığı, bir anlamda Müslüman göçmen karşıtlığına doğru evrilmiş durumda. Müslüman göçmenlere karşı Batı'da yükselen ırkçılık ve göçmen karşıtı politikalar, Kale Avrupası'nın sınırlarını yükseltmiş, Afganlar da kendilerine farklı rotalar ve ülkeler aramaya başlamıştır. Avrupa'nın Af-

gan mültecileri kabul etmemesi ve hukuk dışı yollarla sınır dışı etmeye ve geri itmeye başlamasıyla Türkiye, Afgan gençleri için hedef ülkelerden biri olmuştur.

Suriye Savaşı sonrasında kitlesel bir göç akınını karşılayan Türkiye bugün dünyanın en fazla mülteci ağırlayan ülkesi haline gelmiştir. Geçici koruma statüsündeki 4 milyona yakın Suriyelinin sonrasında en fazla göçmen Afganistan'dan gelmektedir. Suriyeliler açık kapı politikası ile Türkiye'ye kabul edilirken, Afganlar kaçak yollardan ülkeye giriş yapmaktadır. Suriyeliler gibi yasal bir statüye sahip olmayan Afganlar, yakalandıklarında önce geri gönderme merkezlerine gönderilmekte daha sonra ise sınır dışı edilmektedir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) verilerine göre 2014-2019 yılları arasında Türkiye'de yakalanan düzensiz Afgan göçmenlerin sayısı 427 bini aşmıştır. 2019 yılı sonu BM verilerine göre Türkiye'de mülteci ve benzer statüde bulunan 368 bin kişinin 170 binini (%46) Afganlar oluşturmaktadır. Türkiye'de son 6 yılda 1 milyon 278 bin düzensiz göçmen yakalanırken, bunların üçte biri Afganistan kökenlidir.

Yıl/Ülke	Afganistan	Pakistan	Suriye	Irak	Filistin	Diğer	Toplam
2014	12.248	2.350	24.984	1.728	508	16.829	58.647
2015	35.921	3.792	73.422	7.247	615	25.488	146.485
2016	31.360	19.317	69.755	30.947	365	22.722	174.466
2017	45.259	30.337	50.217	18.488	832	30.619	175.752
2018	100.841	50.438	34.053	17.629	10.545	54.497	268.003
2019	201.437	71.645	55.236	12.097	12.210	102.037	1.278.015
Yüzde (%)	33,4	13,9	24,1	6,9	2	19,7	100

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) resmi web sitesi (www.goc.gov.tr) verilerinden derlenmiştir.

Türkiye'ye yönelik Afganistan kaynaklı göçler büyük ölçüde kaçak yollardan gelen düzensiz göçler olduğundan ülkede kaç düzensiz göçmen olduğu tam olarak bilinemiyor. 2019 yılı verilerine göre ikamet izni ile Türkiye'de sadece 46.433 Afgan bulunmaktayken yıl içinde yakalanan düzensiz Afgan göçmenlerin sayısı 200 binden fazladır. 2019 yılında yakalanan yaklaşık 455 göçmenin yüzde 44'ünü Afgan'dır. Afganlar düzensiz göçte birinci iken Türkiye'de çalışma izni ile bulunan yabancılar arasındaki ilk 10 ülke içerisinde Afganistan bulunmamaktadır.

Pakistan ve İran üzerinden göçmen kaçakçıları eliyle genellikle Van'dan Türkiye'ye giriş yapan Afganlar daha sonra Türkiye'nin çeşitli illerine yayılmaktadır. Yarısından fazlasını 18 yaşından küçüklerin oluşturduğu Afgan göçmenlerin tamamına yakını genç erkeklerden oluşmaktadır. Kaçakçılara bin dolar ödeyerek, yaklaşık bir ay süren ve önemli bir bölümünü yürüdükleri göç yolculuğunun sonunda Türkiye'ye ulaşan Afganlar, ancak kayıt dışı sektörlerde iş bulabilmektedir. Türklerin düşük ücretler nedeniyle yapmak istemedikleri yoğun ve ağır işlerde çalışan Afganlar, burada kazandıkları paranın neredeyse tamamını Afganistan'daki ailelerine göndermektedirler.

Hans-Günter Wallraff'ın Almanya'nın 'En Attakiler'ini anlatmak için kurguladığı Ali karakterini, Türkiye'de tam olarak Afganlar karşılıyor. Türkiye'de en zor ve en kötü işleri, kaçak yaşamak zorunda olan Afganlar yapıyorlar. Bazen çalıştıklarının karşılığını alamıyorlar. Alacaklarını isteyemiyorlar. Kaçak oldukları için kimseye şikâyet edemiyorlar. Zaman zaman maalesef ırkçı saldırılara maruz kalıyorlar. Yakalandıklarında sınır dışı ediliyorlar. Ekmek parası için çocuk yaştan itibaren gurbete çıkarak Türkiye'ye sığınan Afgan gençleri, bazen insan tacirlerinin bazen de terör örgütlerinin eline düşebiliyor.

İster geçim derdi için ekonomik göçmen olarak gelsin isterse terör ve savaştan kaçarak mülteci olarak gelsin, bu gençler Türkiye'nin büyüklüğüne ve merhametine emanettir. Sınırları korumak her ülke için bir 'namus meselesi' olabilir. Ancak, insan gibi yaşamak da her ülke insanının hakkıdır. Bu mazlum insanların en az bir Avrupalı kadar insanca yaşamaya hakkı vardır. Afganistan'ı Afganistanlılar adına daha yaşanabilir bir ülke yapabilmek için Türkiye başta olmak üzere bütün ülkelerin ve uluslararası kuruluşların daha fazla gayret sarf etmesi gerekiyor. Kimse zorda kalmadıkça yerinden yurdundan ayrılmak istemez. Türkiye, Afgan göçü başta olmak üzere düzensiz göçleri daha kontrollü ve düzenli hale getirmek için göç politikasını sürekli güncellerken Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak bizim de nüfusumuzun yüzde yedisini yabancıların oluşturduğunun bilinciyle farklılıklara karşı tahammül göstermemiz gerekiyor.

Aliye

Senanur CEVAHİR

ADIN NE?

Aliye.

ALİYE, BİZE BİRAZ KENDİNDEN BAHSEDER MİSİN?

On dört yaşındayım. Türkiye'ye beş sene önce geldik. Annem, babam ve iki erkek kardeşimle birlikte İran üzerinden Türkiye sınırını geçtik.

TÜRKİYE'NİN HANGİ ŞEHRİNDEN GELİYORSUNUZ?

Nevşehir'den geliyoruz. Sınır kapılarının açılacağını haberlerde gördük, babam da gitmek istedi. Hemen o gün hazırlandık ve otobüsle Edirne'ye geldik.

NEDEN TÜRKİYE'DEN GÖÇ ETMEK İSTEDİNİZ?

Babam bir konfeksiyon atölyesinde çalışıyordu. Maddi olarak çok zorlanıyorduk. Ayrıca kimliğimiz olmadığı için Türkiye'den ayrılmamızın daha iyi olacağını düşündük. Buraya gelerek doğru bir şey mi yaptık, bilmiyorum. Hava çok soğuk ve Yunanistan askerlerinden korkuyoruz.

KARŞIYA NASIL GEÇTİNİZ?

Botla geçtik.

KARŞIYA NEREDEN GEÇTİNİZ?

İpsala'dan.

NE KADAR KALDINIZ?

İki gün bir gece kaldık.

KARŞIYA GEÇİNCE NELER YAŞADINIZ, ORADA NE OLDU?

Yunanistan polisi bizi görünce üzerimize ateş açtı. Çok korkunç bir andı. Bize bağırarak bir şeyler söylüyorlardı fakat İngilizce olduğu için anlamıyordum. Bir müddet sonra silahlarını bıraktılar ve bizi bir yere götürmek için apar topar arabaya bindirdiler. Biz ortada küme halinde dururken onlar da etrafımızı sarmışlardı. İki veya üç tane araba geldi. Hepimizi arabaya bindirdiler, yaklaşık bir saat kadar yol gittik. Arabadan inerken bazılarına şiddet uyguladılar. Hatta polislerden biri, benden önce inen genç adamın sırtına elindeki silahla sertçe vurunca adam yere yuvarlandı. Kadın erkek ayırt etmiyorlardı. Biz arabalardan ince çantalarımızı ve tüm kişisel eşyalarımızı toplayıp büyük tenekelerin içinde yaktılar. Eşyalarından vazgeçmek istemeyenler olunca onları yere yatırıp tekmelediler. Bazılarının elinde sopa vardı, doğru ya da yanlış her hareketimizde acımadan vuruyorlardı. Yengem hamile olduğu halde ona da vurdular. Dayım yengemi korumak isterken ona da tekme attılar. Bir saat de orada durduktan sonra bizi bir depoya götürdüler.

DEPODA NE OLDU?

Depoda da iki-üç saat kaldık, bir damla su vermediler. Hasta bir bebek vardı, onun için süt istedik fakat onu bile vermediler. Uzun süre depoda kalınca kapılara vurmaya başladık. "Bizi buradan çıkarın" diye bağırdık. Biz bağırınca onlar da kapının arkasından kapıyı tekmelediler. Birkaç saat önce hepimize şiddet uyguladıkları için korktuk ve sessizce beklemeye devam ettik.

DEPODAN NASIL ÇIKTINIZ?

Gece saat bir ya da iki gibi çıkardılar bizi. Nevşehir'de babamın çalıştığı konfeksiyona benzeyen bir yerdi. Deponun içinde iki tane oda vardı. Polisler ara sıra oraya girip çıktılar. Fakat bize ne yemek ne de su verdiler. Dayımın yanında Suriyeli bir amca vardı. Depoda uyuyakalmıştı. Onun yanından geçerken bilerek ayaklarına bastılar. İki polis, o amcanın ayaklarını çiğneyerek üzerinden geçtiler.

DEPODAN ÇIKTIKTAN SONRA NE OLDU?

Garip kıyafetli polisler geldi, ellerinde silah ve sopalar vardı. Babaanneme saldırdılar. Babam dayanamayıp karşılık verdi. Uzun bir süre babamı dövdüler. Hatta yoruldukları için bıraktılar. Arabaya bindik, sınıra geldik. Bizi bir süre beklettiler. Etrafta Türk askeri var mı yok mu diye baktılar. Türk askerini görmeyince de kayıkla tekrar bu tarafa gönderdiler. Sonra Türk askeri bizi karşılayıp buraya getirdi. Dayım hasta olan çocuğu gösterip yemek istedi. Yarım saat sonra paketlenmiş yemekler ve çocuklar için sütler geldi. Allah onlardan razı olsun.

HALA GİTMEYİ İSTİYOR MUSUN?

Gitmek zorundayız. Fakat çok korkuyoruz. Onlar bize Türk askeri gibi davranmıyor.

TÜRKİYE HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUN?

Ben Türkiye'de büyüdüm sayılır. Dilinizi konuşabiliyorum. Türk arkadaşlarım var, hepsini çok seviyorum. Maddi olarak çok zorlandık, eğer böyle olmasaydı gitmezdik. Türkiye çok güzel bir ülke.

Afgan Kültürüne Dair

Sevde DAŞGIN

Afganistan, resmî adıyla Afganistan İslam Cumhuriyeti; Kafkasya, Orta Asya, Güney Asya ve Ortadoğu arasında yer almakla birlikte 635 bin kilometrelik yüzölçümüne sahip bir ülkedir. Ülke, coğrafi konumu itibariyle tam bir anahtar bölge konumundadır. Birçok bölgenin kesişiminde yer alması ve çeşitli ticari merkez noktalarından birinde olması sebebiyle Afganistan; tarihi boyunca Türkler, İranlılar, Yunanlar, Araplar, Britanyalılar ve Sovyetler gibi çeşitli ulusların istilasına uğramıştır. Bu istilalar, beraberinde kültür göçünü de meydana getirmiştir. Bu yüzden birçok medeniyetin kültürel izlerini de taşımaktadır. Buna istinaden Afganistan bölgesi, "Eski Kültürlerin Kavşağı" olarak da adlandırılmaktadır.

Günümüzde yaklaşık 39 milyon nüfusa sahip olan Afganistan'ın % 42'sini Peştunlar, %27'sini Tacikler, %9'unu Hazaralar, %9'unu Özbekler, %5'ini Türkmenler ve diğer azınlık gruplar oluşturmaktadır. Afganistan'ın en büyük etnik grubunu oluşturan Peştunlar, ülkenin güney ve doğu illerinde yaşarken, diğer bir çoğunluk olan Tacikler ve Türk kökenli Özbeklerle Türkmenler kuzey bölgelerine yerleşmiş durumdadır. Hazaralar ise Afganistan'ın tam ortasında yer alan dağlık Hazaracat bölgesinde yaşıyor. Bununla birlikte ülkenin hemen her kesiminde her etnik gruba mensup azınlıklar bulunuyor. Kuzey Afganistan'da önemli bir Peştun azınlığı bulunurken, Peştun bölgesi sayılan ülkenin güney ve doğu bölgelerinde de küçük Tacik ve Hazara grupları yaşıyor. Afganistan'ın her bölgesinde değişik yerel diller konuşulmasına karşın ülkede iki resmi dil kullanılıyor. Ülkenin güney ve doğu kesiminde Peştuca, kuzey, batı ve orta bölgelerinde ise Farsça'nın değişik bir şivesi olan Dari dili konuşuluyor. Bununla birlikte Dari, Afganistan'da tüm etnik grupların konuşup anlaşabildiği ortak bir iletişim dilidir. Peştunların büyük çoğunluğu Dari dilini akıcı bir şekilde konuşabilirken, bunun tersi pek söz konusu olmamaktadır.

Bir İslam ülkesi olan Afganistan'ın nüfusunun %99'unu Müslüman topluluklar oluştururken kalan yüzdelik kısmı da Hindu, Sih ve Yahudiler oluşturmaktadır. Müslümanların ekseriyeti ise Hanefi mezhebine mensuptur. Ülkenin çoğunluğunun Müslümanlardan oluşması dini bayramları da beraberinde getirmektedir. Zamanı değişkenlik göstermekle birlikte Ramazan ve Kurban bayramını halk coşkuyla karşılamaktadır. Dini bayramların dışında milli bir bayram olan Afgan Bağımsızlık Günü'nden de bahsetmek gerekir. İngiltere'nin sömürgeciliğinden kurtulup bağımsızlığını ilan eden Afganistan, 19 Ağustos tarihini Bağımsızlık Günü ilan etmiştir. Bazı hükümetlerce kutlanması yasaklansa da Bağımsızlık Günü Bayramı, zaman zaman halk tarafından kutlanmaya devam edilmektedir.

Aile yapısına değinilecek olunursa, kırsal alanlar ile şehir bölgelerinde yaşayan aileler arasında belirgin bir fark görülebilir. Kırsal kesimlerde daha çok ataerkil bir toplum yapısına şahit olunur. Hanelerde daima evin en yaşlı erkeğinin sözü geçer. Genel kanıya göre kadının görevi; ev işi, yemek ve temizlik yapmaktır. Şehirlerde ise durum tam olarak bu şekilde değildir. Şehirde yaşayan kadınlar ile kırsal kesimlerde yaşayan kadınların yaşantısı, tarih boyunca farklı seyretmiştir. 1920-1950 yılları arası şehirdeki kadınlar batılı yaşam tarzını benimsemeye başlamış; 60lı 70li yıllarda basında, devlet dairelerinde önemli görevler üstlenmişlerdir. Fakat kırsal kesimlerde yaşayan kadınların hayatlarında pek bir değişiklik söz konusu olmamış, eski geleneksel hayat tarzını sürdürmüşlerdir. 1996'da Taliban'ın başa gelmesiyle şehirde yaşayan kadınların hayatı giderek baskı altına alınmaya başlanmış; hükümet, kadını sosyal yaşantıdan uzak tutmaya çalışmıştır. Taliban devrildikten sonra gelen hükümetle ise kadınlar yavaş yavaş tekrardan sosyal yaşantıya ayak uydurmaya başlamıştır.

Afganistan'da kadınlar genellikle 16-18'li yaşlarda, erkekler ise 18-20'li yaşlarda evlendirilir. Evliliğin gerçekleşebilmesi için kızın ailesi, erkek tarafından yüklü bir miktarda başlık parası ister. Bu durum Afganistan'da her ne kadar gelenekselleşmiş olsa da, erkek tarafını maddi olarak bir hayli zorlamaktadır. Ülkedeki iş imkanlarının da kısıtlı olması erkekleri daha zor bir duruma sokarak para kazanmaları için geçici bir süreliğine başka bir ülkeye göç etmelerine ve o ülkede geçici bir iş aramalarına sebep olmaktadır.

Uzunca bir süredir çeşitli savaşlara, darbelere, işgallere ev sahipliği yapan Afganistan'da halk, gündelik yaşamını bir yandan devam ettirme mecburiyetindedir. Ancak savaşın izlerine hayatlarının birçok noktasında rastlamaları da mümkün. Savaşın getirdiği ekonomik sıkıntılar ve ülkeye

gelen yardımların çok az bir kısmının devletin eline geçmesi hasebiyle halk yıllardır sefalet içindedir. İstihdam alanının yetersiz olmasıyla birlikte halkın çalışacak iş bulamaması, evlerini geçindirecek kazanca sahip olmamaları onların, hükümetle arasını gitgide açmaktadır. Kazançlarının fazla olmaması ve yokluk içinde olmalarına rağmen Afganistan halkı hiçbir zaman misafirperverliğinden ödün vermemiş, ellerinde olan her şeyi misafirleriyle paylaşabilecek kadar necib bir toplum olmuştur.

Çalışmadıkları için fazlaca boş vakte sahip olan erkekler genellikle bu boş vakitlerini bilardo, kriket, futbol gibi eğlencelere harcamaktadırlar. Son yıllarda ise satranç rağbet görmeye başlamış, her yaştan Afganlıyı bir araya getirmiştir. Hatta yurtdışına öğrenci dahi gönderilmiş ve başarılar kazanılmıştır. Bunun yanı sıra Afganistan'ın kuzeyinde yoğun nüfusa sahip Türkmenler, Orta Asya'daki birçok ülkede oynanan ve en eski Türk oyunlarından biri olan "Oğlak oyunu" geleneğini devam ettirmektedirler.

Afgan halkının yöresel kıyafetleri incelendiğinde kadınların çoğunun üzerinde Burka adı verilen, her taraftan kapalı, giyenin önünü görmesi için yüz kısmı kafesli bir çarşafa rastlanmaktadır. Burka, Taliban'dan önce de kadınlar tarafından tercih edilmesine rağmen Taliban döneminde zorunlu hale getirilmiştir. Taliban'dan sonra Burka giyme zorunluluğu kalkmış ancak halk bazında kayda değer bir değişiklik gözlemlenmemiştir. Bunun sebebi olarak da Burka giymenin dini ve geleneksel boyutları olduğu gösterilmektedir. Erkeklerin ise büyük bir çoğunluğu üstlerine perahan adı verilen geniş, rahat bir gömlek; altlarına ise tunban adı verilen aynı şekilde rahat, bol bir pantolon tercih etmektedir. Bu yöresel kıyafetlere yalnızca Afganistan'da değil Afganistan'a yakın bölge olan Pakistan ve Hindistan'da da çokça rastlanmaktadır.

Eğitim açısından Afganistan tarih boyunca iniş çıkışlar yaşamıştır. Zaman zaman eğitimde sınıfta kalmış konumunda olsa da zaman zaman İslâm dünyasının önemli ilim ve kültür merkezlerinin gelişmesine sahne olmuş; Mevlana, Bîrûnî, Beyhakī, Utbî, Firdevsî gibi matematikçi, coğrafyacı, filozof ve astronomlar yetiştirmiştir. Tarihinin geneline bakılacak olunursa geleneksel bir eğitimi öngören Afganistan'da 14 asır boyunca İslam kültürünün mirası olan din ve ahlak eğitimi göze çarpmaktadır. Bu eğitim tarzı yarı resmi şekilde İslam'ın Afganistan'a gelişinden sonra başlamıştır. Geleneksel eğitim çoğunlukla evlerde, camilerde, medreselerde ve padişah saraylarında ifa edilmiştir. Zamanla pozitif bilimler de müfredata dahil edilmiş, yurtdışına öğrenciler gönderilmiştir. Başa gelen her devlet başkanı eğitim adına yeni reformlar ortaya koymuş olsa da tam manasıyla başarılı olunamamıştır. Komünist partiler döneminde eğitimde nitelikten önce niceliğe önem verildiği için eğitimde yine bir adım öteye gidilememiştir. Taliban döneminde de pozitif bilimler geri plana atılmış, kız öğrenciler ve kadın öğretmenler okullardan uzaklaştırılmıştır. Taliban'ın devrilmesinin ardından ise kadın öğretmenler ve öğrenciler yavaş yavaş okullara dönmeye başlamıştır. Ülkenin yıllardır savaş durumu içerisinde olması ve pek çok okul, medrese ve eğitim kurumlarını binalarının askeri kışla ve silahlı kuvvetlerin ana merkezi olarak kullanılması eğitimi olumsuz yönde etkilemiştir ve halen etkilemektedir.

Farklı etnik kökene sahip toplulukların yaşadığı Afganistan'da zaman zaman hükümetlerce müziğin yasaklandığı dönemler olmuş olsa da zengin bir müzik kültüründen de bahsetmek mümkün. Ülkede farklı dilleri konuşan toplumların oluşu, her etnik grubun kendine has müzik kültürünü ortaya koymuş ve Afgan müziğinin zengin bir yapıya sahip olmasını sağlamıştır. Çeşitli vurmalı, nefesli ve yaylı müzik aletlerinde Hint, İran ve Orta Asya kültürlerinin etkisi görülür.

Çoğu ülkenin mutfak kültüründe farklı ülkelerin izlerine rastlamak mümkün iken Afganistan'da bu pek mümkün değildir. Yüzyıllar boyu süregelen Afgan mutfağı özünü koruyarak bugünlere ulaşabilmeyi başarmış ender mutfaklardan biridir. Afgan mutfağında olmazsa olmaz üç temel unsur vardır: Pirinç, et ve ekmek. Türk kültürünün aksine Afgan mutfağına ait onlarca çeşit pilav vardır. Pilavı; kırmızı et, tavuk eti ve çeşitli sebzeler ile beraber tüketmektedirler. Afganlar yemeklerinde bolca et ve etin yanında çeşit çeşit baharat tüketirler. En çok kullanılan baharat ve taze otlar; taze ve kuru kişniş, soğan, nane, sarımsak, pırasa, toz kırmızı biber, tarçın, karanfil, hindistan cevizi rendesi ve kimyondur. Bunun yanında Afganlar tatlıya da oldukça düşkündürler. Yemek kültürlerinde tatlıya büyük önem verirler. Tatlılarında genellikle badem, gül suyu, şam fıstığı, ceviz ve limon kullanırlar.

Bir toplumun kültürünü oluşturan değerlerin Afganistan'da etnik zenginlikten kaynaklı olarak çeşit çeşit olması ve bu çeşitliliğin yaşamı bir arada idame ettirmesi, aslına bakılacak olunursa Afgan halkını oldukça güzelleştirmekte ve farklı kılmaktadır. Ancak diğer ülkelerin Afganistan üzerindeki baskısı, ülke içerisinde yaşanan sıkıntılar ve bu sıkıntıların beraberinde getirdiği eğitimsizlik durumu bu kültürel birlikteliğin güzelliğinin ortaya çıkmasına engel olmakta ve dünyaya karşı Afganistan halkına dair olumsuz bir imaj çizmektedir.

Bir Afganistan Kimliği: Kriket

Sena KOÇ

İlk olarak 16. yüzyılda İngiltere'nin güneyinde oynanan kriket, 18. yüzyıl sonuna kadar sadece bu ülkede oynandığı için bu ülkeye has özellikler kazamış ve ülkenin millî sporu olmuştur. İlk kriket maçı 1728'de Kent ve Surrey kontlukları takımları arasında yapılmıştır. Britanya'nın sınırlarını genişletmesiyle birlikte sömürgelerinde de yaygınlık göstermeye başlamış ve 19. yüzyılın ortalarında ilk uluslararası maçlar oynanmıştır.

Yaklaşık 2 ila 3 milyarlık hayran kitlesi ile kriket, dünyanın 2'nci en çok hayran sayısına sahip sporudur. Başta İngiltere olmak üzere Hindistan, Bangladeş, Pakistan, Sri Lanka, Batı Hint Adaları, Güney Afrika ve Avustralya'da da en çok izlenen spordur.

Kriket, on birer oyuncudan oluşan iki takım tarafından oynanır. Kendine has sopa, top, stump ve baillerden oluşan wicketlar, kriketin temel ekipmanlarıdır. Ovalimsi bir alanda oynanır. Bu alanın tam ortasında, 20 metre (22 yard) uzunluğundaki bir saha yer alır. Maç öncesinde yapılan para atışı sonrasında bir takım atıcı, diğer takım ise vurucu olarak belirlenir. Kriket sahasının her iki ucunda, yere saplanmış olan üç adet tahta sopa (stump) ve bunların arasında duran iki adet silindirik nesneden (bail) oluşan, kale benzeri yapılar (wicket) yer alır. Bu iki wicketın hemen önünde ise ellerindeki sopalarla birer vurucu beklemektedir. Atıcı, 20 metrelik çizginin gerisinden elindeki topu, vurucunun arkasındaki wicketa değdirmek amacıyla gönderir. Vurucu ise elindeki sopayla gelen topa vurarak wicketı (kale) savunmaya çalışır. Bir kriket müsabakası saatler sürebilir hatta günler süren kriket müsabakaları vardır.

Afganistan toprakları; Makedonyalı İskender, Moğollar, İngilizler, Sovyetler ve en son ABD ile müttefikleri tarafından işgale uğramıştır. İşgaller ve sömürüler coğrafyası olan Afganistan için çok önemli bir yeri olan kriket de sömürü ile gelmiştir. İngilizler, Batı Hindistan adaları ve Hindistan-Pakistan topraklarını işgal etmesi ile kendi milli sporları olan kriketi de bu topraklara götürmüşlerdir. I. ve II. Dünya Savaşı ve sömürüler ile 20. yüzyıl başlarında kriket oynamaya başlayan Afganistan, Uluslararası Kriket Konseyi'ne (ICC) ise 2018'de katılmıştır.

Afganistan'daki yaşam şartları, eğitimsizlik, ekonomik sebepler, terör unsurlarının varlığı ve bu oluşumların sivil insanları tehdit etmesi gibi birçok sebepten dolayı, yıllardır o coğrafyadaki insanlar kendi topraklarından göç edip başka ülkelerde yaşamlarını sürdürmeye çalışıyorlar. Giderken yanlarına aldıkları şeylerden biri de kriket sopaları oluyor. Yabancı oldukları iklimlerde, coğrafyalarda, dilini, kültürünü bilmedikleri ülkelerde, onları hayata bağlayan belki en önemli şey çok sevdikleri krikettir.

Türkiye gibi dünyanın birçok ülkesi için futbol ne ise; Afganistan, Pakistan, Hindistan ve diğer Güney Asya ülkeleri için de kriket odur. Nitekim bunun en büyük örneğini Türkiye'ye çalışmaya gelen ya da Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçmeye çalışan Afganistan ve Pakistanlı göçmenlerde görmek mümkün. Türkiye'ye çalışmaya gelen ya da Türkiye üzerinden Avrupa'ya geçmeye çalışan Afgan göçmenler, onlar için adeta milli bir spor olan kriketi tek izin günlerinde Zeytinburnu, Sultangazi, Bağcılar gibi Asya'dan gelen göçmenlerin çoğunlukta olduğu yerlerde oynamaya devam ediyorlar. Türkiye'de kriket malzemeleri çok pahalı olduğu için sopalarını ülkelerinden getiriyorlar ve kriket topu yerine tenis topunun etrafını bandajla sarıp bantlayarak oynuyorlar.

Gittikleri ülkelerde kriket oynamak için her fırsatı değerlendiren Afganistanlı göçmenlerin ülkelerine, sevdiklerine karşı duydukları özleme dayanabilmenin ve yaşadıkları olumsuzlukları atlatabilmelerinin en kolay yolu kriket. Aynı zamanda gittikleri ülke insanlarına daha kolay ve çabuk entegre olmalarını sağlayan büyük bir etken. Ayrıca bu insanlar eğlenmenin dışında kendi ülke bayraklarının renklerine boyadıkları sopa ve geleneksel kıyafetleri ile kendi ülkelerini de tanıtmış oluyorlar.

AFGHANISTAN

Muhammed

Senanur CEVAHİR

ADIN NE?

Muhammed.

MUHAMMED, BİZE BİRAZ KENDİNDEN BAHSEDER MİSİN?

Yirmi üç yaşındayım. Babam Afganistan'da bir örgütün elinden kaçtı. Onunla birlikte biz de kaçmaya başladık, kendimi bildim bileli oradan oraya korkuyla gider geliriz. Afganistan'da aylarca gizli gizli yer değiştirdik, en sonunda Türkiye'ye gelip bir nebze huzura kavuştuk. Hayata gözlerimi açtığımdan beri sığınmacıyım ben. Vatanım savaş, soyum gurbet, geleceğimin de ne olduğunu bilmiyorum.

AFGANİSTAN'DAN KAYSERİ'YE NASIL GELDİNİZ?

Yürüyerek geldik, tam yirmi beş gün. Fazlası var, eksiği yok. Önce İran'a gittik sonra Türkiye'ye. Günlerce yürüdük, saatlerce, güneşin altında, büyük küçük demeden...

YOLDA NE GİBİ ZORLUKLAR YAŞADINIZ?

Çocuklar sıcağa ve yola dayanamadı. Çantaları bırakıp çocukları sırtımıza aldık, vazgeçebileceğimiz her eşyadan vazgeçtik. Bazen belimize kadar suyun içinden geçtik bazen de boyumuzu aşan tellerin üstünden atladık.

TÜRKİYE'YE GELDİĞİNİZDE EN ÇOK HANGİ KONUDA ZORLANDINIZ?

Türkiye'ye geldiğimizde ailemizden kimse dil bilmiyordu. İlk aylarda çok zorluk çektik. İş bulamadım. Çok aradım ama bulamadım. Kızıma süt alacak param olmuyordu. Hiçbir şeyimiz yoktu. Sabrettik. Bir zaman sonra burada akrabalarımıza rast geldik, yavaş yavaş hayatımızı yoluna koymaya başladık. Türkçe öğrenmek için çok çabaladım, derdimi anlatacak kadar dil öğrenip akrabalarımın bulduğu bir inşaatta çalışmaya başladım. Ablamın kocası da aynı inşaatta çalışınca iyi kötü bir düzen sahibi olduk.

AFGANİSTAN'I NEDEN TERK ETTİNİZ?

Afganistan'da yaşamak çok zor, siz bunu bilemezsiniz. Kadınlar tecavüze uğruyor, savaş her gün can alıyor, gençler işsiz, ekonomi çok kötü... Çocuklarımızın geleceğini düşündük. Allah'a şükürler olsun ki buraya geldik ve güvendeyiz.

TÜRKİYE VE VATANDAŞLARI HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUN?

İyi insan da var, kötü insan da... Bazen kılık kıyafetimizden, bazen konuşmamızdan çekinip bizden korkanlar ve uzaklaşanlar oluyor. Paraya ihtiyacımız olduğundan dem vurup hırsızlığı herkesten önce bize yakıştıranlar da... Bu insanlar her yerde var, fakat çocuğumun ağlamasına dayanamayıp arabasıyla bizi hastaneye götüren, eşim yalnızlık çekmesin diye eşimi de yanlarına alıp birlikte çarşıya giden, her ay poşetler dolusu erzak hediye eden komşularımız da var. Türkiye çok merhametli bir ülke, Allah milletinizden razı olsun.

TÜRKİYE'DE UNUTAMADIĞIN BİR ANIN VAR MI?

Evet, ablamın altı yaşındaki oğlu ile pazara gitmiştik. Yeğenim meyve isteyince bir tezgahın önünde durduk. O esnada bir kadın yeğenime dönüp bağırmaya başladı. Kalabalıkta birisi kadının cebinden telefonunu almaya çalışmış, o esnada kadın fark edince hırsız gözden kaybolmuş. Ben de yeğenimle birlikte bahsettiğim kadının hemen yanında duruyordum. Kadın herkesin içinde yeğenimi hırsızlıkla suçladı. Fakat olayları gören aynı zamanda pazarda meyve satan yaşlı bir amca, kadının yanına gelip yeğenimin suçsuz olduğunu anlattı. Bizi kendi tezgahının arkasına davet edip meyve ikram etti. O gün yeğenim için çok zor bir gündü. Fakat erken de olsa hayatta iyi ve kötü insanların bir arada yaşadığını öğrenmiş oldu.

AFGANİSTAN'A DÖNMEYİ DÜŞÜNÜYOR MUSUNUZ?

Hiç kimse vatanından başka yerde rahat edemez. Afganistan'da huzur ve güvenlik sağlanırsa neden dönmeyelim?

YA GÖÇ ETMESEYDİN?

Muhtemelen ölmüştüm.

Teşekkür ederiz.

Afganistan Müziği

Ahmad Jawid AMİRİ

AFGANİSTAN MÜZİĞİ

Afgan müziği büyük ölçüde şarkılardan oluşur. Bununla birlikte, sözel olmayan müziğin de önemli bir repertuarı vardır. Bu ülkenin müzik kültüründe şiirin özel bir yeri vardır. İran ile de pek çok benzerliği olan Fars şiirinin mirası, halk arasında büyük önem taşır.

Afgan müziğinin çeşitli tarz ve şiveleri, bu ülkenin sınırlarını aşan sanatçılar yetiştirmiştir.

Afganistan Hicri 60'lardan beri iç savaşın etkisindedir. Dolayısıyla bu ülkenin zengin müzik mirasına rağmen, Afgan müziği çokça bastırılmıştır. Kabil, Afganistan'ın kültür merkezi olmasına rağmen müzik alanında Herat'ın daha özel bir yeri vardır. Çünkü Herat, geleneksel müziğin vatanıdır ve İran müziğine Afganistan'ın diğer illerinden daha yakındır.

AFGAN MÜZİĞİNİN TARİHİ

Miladi 19. yy 'da dış savaşlar ve iç çatışmalar nedeniyle müziğin gelişmesi için gerekli koşullar sağlanamadı. Bu sanat, Afgan resmi toplantılarında çok fazla desteklenmiyor ve sanatçılar toplumun alt katmanlarından birileri olarak kabul ediliyordu. Aynı zamanda 19. yy'da Afgan müzikleri Horasan müziğinin havasını taşıyordu.

Harabat[1]

1879 yılında Emir Şir Ali Khan döneminde ilk kez Hindistanlı müzisyen bir grup Afganistan'a gelmiş ve bu sanatçılar sanatlarını sergilemek için Şah'ın kalesine davet edilmiştir. Emir Şir Ali Khan onlara, Khoaja Khordak[2] etrafında bir ev inşa ettirmiştir. Böylece Hindistanlı müzisyenlerin sanatı yavaş yavaş toplumun diğer seviyelerine de yayılmış ve genel bir kabul kazanmıştır. Bu şekilde Afganistan'a giren Hindistan müziği dalgası Afganistan'ın mevcut müziğinde derin bir etki yaratmış, müzik sanatının büyümesinin yolunu açmıştır. Öte yandan, Hintli sanatçıların ailesi kısa süre sonra Afganistan'a yerleşmiş ve çocukları ülkenin milli sanatçıları olmuştur. Aile, müziğin gelişmesi için çok çalışmıştır.

Hintdistanlı ustaların hizmetlerinden biri, Afganistan'ın bazı yerel şarkılarını, onları çürümekten kurtaran ve ülkenin resmi müzik çevrelerine girmesini sağlayan Hint müzik enstrümanları ile birlikte düzenleyerek yeniden kültüre kazandırmaktı. Diğer bir hizmetleri de bu sanatı genç ve çocuklara öğretmeleriydi.

Harabatlı Usta Gholam-Hossein, müziği Harabat'ın sınırlarından çıkarıp bu ülkenin eğitim merkezlerine getirmeyi başaran büyük sanatçılarından biridir. İlk Afgan müzik sanatçısı ise Ghorban Ali idi.

Shah Amanullah döneminde (1919-1929) müzik daha çok gelişmiştir. Harabat eğitim sisteminin yanında ilmi ve akademik eğitim kurumları da açılmış ve orada Batı enstrümanlarını çalma eğitimleri verilmiştir. Devlet kısa bir süre sonra okullarda müzik kursları açmıştır.
Afgan müziğine bu şekilde büyük hizmet verenlerden biri, Türkiye'den Afganistan'a davet edilen Profesör Farrokh Efendi'dir. Ustad Qasim, Ustad Gholam Hossein, Ustad Nabi Gol ve Ustad Mohammad Hussain Sarahang zamanın ünlü ustalarıydı.

1971'den sonra müzik, Afgan toplumunda iyi bir yer bulmuştur. Afganistan'daki gelişmelerden sonra Kabil'de müzik büyük ölçüde gelişti. O zamanda kadınlardan oluşan müzik grubu, ücretsiz kurslar, müzik okulu ve fakültesi vb. kuruldu. Ama Afganistan'ın her yerinde olan savaş, müziğin önünde yine de bir engeldi. Taliban döneminde müzik haram olarak tanımlandı ve ortadan kaldırıldı. 2002'den beri hükümet müziği eski zamanlarda olduğu gibi yeniden canlandırmak için çalışıyor ve bu doğrultuda başarılı bir şekilde ilerliyor.

AFGANİSTAN'DAKİ MÜZİK TARZLARI

Genel olarak, Afgan müziğinin birkaç farklı stili vardır:

[1]Şarap mahzeni, ibadethaneler, harabeler gibi anlamları içeren mistik bir terimdir

[2]Harabat, içki evi.

Halk Müziği ve Geleneksel (Folklorik) Müzik

Yerel veya Afgan halk müziğinden ibarettir. Müziği ünlü olan semtler ve tarzlar; Badakhshan, Harabat, Logar, Qaataghan, Hazara, Paktia halkının Gazni tarzı, Paşton milliyetin yerel tarzı, Türkmenli, Heratlı, Qarsak Panjshir, Harmonik şeklindedir.
Yerel ünlü sanatçılarından Paktia tarzında Gol Zaman, Hazaragi tarzında Safdar Tawakuli, Logari tarzında Bilton, Herat tarzında Nawuk Herawi, Badakhshan tarzında Bazgok Badakhshi, Falak (Göksel) tarzında Tila Mohammad Takhari, Farkharlı tarzındaki falaklarda Najmuddin Taghai ve Kaysarlı müzik tarzında ise Bangicha Tashqorghani'yi örnek verebiliriz.

Kuşkusuz son yüzyılda Hint ve ardından Batı müziğinin yükselişinin Afgan halk müziğine de etkisi oldu. O yıllarda kitle iletişiminin tek yolu olan Afganistan Radyosunu ele geçiren yeni tarzlar, Yerel müziği izole ettiler. Ancak bazı durumlarda bu sanatçılar unutulmuş yerel şarkıların bazılarını yeni bir formatta yeniden düzenlediler. Ve bugünün orkestralarında uyguladılar. Ustad Qasim tarafından yeniden yapılandırılan ve söylenen ünlü şarkılar "Asta Boro" ve "Nazi Jan" bu kategoride yer alıyor. O zamandan beri, kuzey eserlerini icra etmede Usta Mohammad Hossein Sarhang, Herat yerel müziğinin eserlerini icra etmede Usta Abdul Wahab Madadi ve bazı Peştuca eserlerini seslendirmede Sadegh Fitrat (NASHİNAS) bu yönde adımlar attılar. Aref Kayhan, insanların ilgisini çeken modern enstrümanlar ile birkaç yerel Badakhshi şarkısını yeniden söyledi. Bu yöntemi, Batı'nın enstrümanları ile yerel şarkılar icra eden Farhad Darya ve Davood Sarkhosh gibi daha genç nesile ait kişiler bile takip etti.

Dini müzik

Bu müzik, Naat şarkıcıları ve Sufi tarzı şairler ile Qawali şarkıcıları tarafından İslam'ın rehberliğinde bestelenmiş ve şimdi en yüksek seviyelerine ulaşmıştır. Bu üslubun konusu Allah'ın ve İslam'ın Peygamberinin ve ashabının tasviridir. Bu tarzdaki şiirler bazen on saat kadar sürer. Genellikle marşın yanı sıra tekrar eden 3 ila 10 kişi ve meslektaşlar da marşı destekler. Bu müzikte chishti, rozayi, nawaii ve benzeri tarzlar vardır. Şiirlere dayalı ilahiler, kasideler ve tasvirlerin kompozisyonları yıllar önce yapılmıştır. Naat şarkıcıları ve qisidah şarkıcıları bazen bazı aksanları ekler veya çıkarırlar. Şu anda Seyyed Fakhreddin Agha, Kabil'deki Afganistan Radyo ve Televizyonunun en ünlü şarkıcılarından biridir.

AFGANİSTAN POP MÜZİĞİ

Geniş bir dinleyici kitlesine sahip yeni bir tarzdır. Bu tarz, 1921'de Afganistan Radyosunun kuruluşundan bu yana ortaya çıktı. Pop müziği, özellikle 1940'tan sonra çeşitli Batı enstrümanlarının tanıtılmasından sonra gelişti. O zamanlarda Afganistan Radyo ve Televizyonunda, bu tür şarkıcılara ve bu tarza amatör deniyordu. En ünlü pop şarkıcıları; Ahmad Zahir, Ahmad wali, Zahir Howayda, Ustad Zaland, Ustad Dawood Waziri, Sadiq Fitrat (Nashinas Aliasıyla), Ustad Mahwash, Parasto Hanım, Qamargol Hanım, Zaland Hanım, Naghma Hanım, Arif Kayhan, Rahim Mihriyar, Tahir Shubab, Jawad Ghazi Yar, Ustad Zakhil, Ustad Madadi, Shadkam, Farid ve Wajiha Rastagar, Farhad Darya, Ehsan Aman, Sediq Shubab. İlk pop şarkıcısı, Bano Mirmen ve ikincisi de Bano Azadah'dır.

KLASİK MÜZİĞİ

Bu müzik, Farsça lirik şarkılar ve Hintçe paçavra veya ragni şeklinde söylenir.
Afgan klasik müziğinin en ünlü şarkıcıları, Mohammad Hussain Sarhang, Ustad Qasim, Awalmir, Rahimbakhsh ve Ustad Mahvash'tır.
Oryantal müzikte birkaç yüz pozisyon vardır. Her hakemin bir veya daha fazla paçavra ve ragnisi vardır. Bu paçavraların bazılarının anlamlı şarkı sözleri yoktur ama bir öfke içinde şarkıcının söylediği tüm şarkılar ve sesler çok düzenli ve keyiflidir. Şarkıcının söylediği ünlüler diğer bestelerde anahtar olarak kabul edilir.

Pozisyon: Batı'da melodi denir. Yani piyano veya armoninin on iki doğal perdesinden 5 veya daha fazla perdeden düzenli ve güzel bir şarkı oluşur.
Örneğin, Sa-Ni-Dha-Pa-Ma-Ga-Re-Sa'nın konumu tamamen paçavradır yani Sa'dan Sa'ya beyaz duvaktır.

Saptak: Sai (do) Bam'dan Sai (do) Zilter'e kadar, 12 sesten oluşan bir koleksiyondur. Harmony'de 3 Sabbat vardır, ancak piyanoda 6-7 Sabbat vardır.

Arvi: Bam'dan Zil'e kadar çalmak anlamına gelmektedir.

Amroei: Zil'den Bam veya güm sesine kadar çalmak anlamına gelmektedir.

Raga, bir pozisyondaki seslerin şekillerinin anahtarıdır. Genel Raglar; Behlaool, Bahrami, Sarang, Gandareh, Kelian, Pahari, Birmi, Telang Asavari, vs. şeklindedir. Bir pozisyonda bir milyar yapılabilir, ancak Hint klasik müziğinde her yerde bir paçavra ve birkaç ragni vardır. Bir sanatçı, müziği iyi tanımak istediğinde, önce her pozisyonun ritmini iyi icra etmelidir.

Afgan Müzik Aletleri

Rabab, Afganistan'ın ulusal enstrümanıdır ve elle veya yayla çalınan kısa bir arp ile telli bir sazdır. Tambur, dotar ve dambora gibi uzun saplı yaylı çalgılar ile perküsyon ve ghijak gibi kavisli kulplu yaylı çalgılar da yaygındır.

Tambur ve Dotar Herati'nin 14 tellisi, Afganistan'a özgü tek enstrümandır. Afganistan'ın orijinal enstrümanları şu şekildedir.

Telli Çalgılar

Dutar

En eski okçuluk aletlerinden biridir ve en ünlü orijinal Afgan müzik aletidir. Bu ud benzeri çalgı, dut ağacından yapılmış, kısa saplı (boğaz) ve alt kısmında çanağı (göbek) keçi derisi ile kaplanmıştır. Normal bir Rabab'ın uzunluğu ortalama 92 cm'dir. Rabab'ın on dört teli, üç melodik teli, birkaç bas teli ve toplam yirmi bir tel için sempatik bir ses yükselticisi vardır. Sempatik teller enstrümana sesin oda içerisinde yanklılandığı hissini, yani rezonant bir ses verir. Enstrüman, bir perküsyonla (veya üçgen şeklinde bir yara) ve (bileğin hareketiyle) ipe (tel) yukarıdan aşağıya sert bir şekilde vurulacak şekilde çalınır, ve perküsyonu tutan sağ el, enstrümanın çanağının (göbeğinin) derisinde büyük bir ses çıkarır. En kısa amplifikatör teli, ayrı çalınmak üzere göğüste (enstrümanın yan yüzeyinde) bir çıkıntı etrafına sarılır. Bu şekilde bu tel, müzisyen farklı ritimlerin sürekli örneklerini üretiyormuş gibi, özel bir çalma biçiminde Kullanılan bir bas sesi üretir. Araştırmalar, bu örneklerin geometrik desenlerle ortak özelliklere sahip olduğunu ve büyük ölçüde İslam sanatı ile ilgili olduğunu gösteriyor. Afganistan'da bam veya büyük Rabab, orta Rabab ve Zircheh veya küçük Rabab olarak bilinen üç tür Rabab vardır.

Arp

Ön dişlerin arasına yerleştirilen ve bir elle de ağızda sıkıca tutularak, diğer elin pençelerinden (parmaklarından) biri ile çalınan küçük metal bir enstrümandır. Arp çalarken düzenli nefes almanız gerekir çünkü bas sesleri insanın ağzında dolaşan hava ile düzenlenir. Enstrüman, özellikle Afganistan'ın kuzey ve batı illerinde çok yetenekli kızlar ve erkekler ile profesyonel sanatçılar tarafından çalınır.

Rabab

Fars kemanına benzer, iki telli, sapı silindirik ve kafasına iki vida gömülü kıvrımlı, telli bir çalgıdır. Üzerine keçi derisi kaplanır. Sapı çınar ağacından yapılmıştır. Çalmak için enstrüman dik tutulur ve bir yay ile çalınır. Normal bir Ghichak'ın uzunluğu 87 cm'dir.

Dambora

Afganistan'ın iki naylon telli en yaygın telli çalgısıdır. Bu yivsiz alet iki parçadan oluşur: kulp (boğaz) ve novayı yoğunlaştırması amaçlanan çanak (göbek). Bu aletler ve vidaları dut ağacından yapılmıştır. Bu enstrümanın tahta kasesine (göbek), üçgen bir grup olarak veya ayrı ayrı birkaç fonetik delik yerleştirilir. Dambora'nın uzunluğu genellikle 70 cm'den bir metreye kadarlık bir aralıktadır.

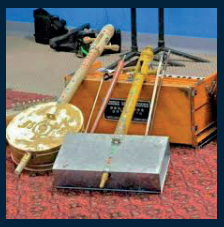

Ghichak (Richak)

Dut ağacından yapılır, uzunluğu bir metre otuz cm'dir ve tırnakla çalınır. Enstrümanın başlangıçta intestinal iki teli vardı ancak zamanla değişerek şu anki halini aldı. Şimdi bir ana teli, on üç küçük teli ve on dokuz perdesi var ve Herati Dutar, Türkmen Dutar ve Özbek Dutar olarak bilinen türleri vardır. Batı ve kuzey Afganistan'da daha yaygındır.

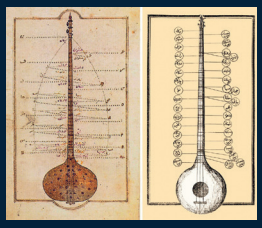

Tambur

Ahşabı dut ağacından yapılmış ve uzunluğu bir metre otuz iki santimetre olan telli çalgılardan biridir. Tambur'un yirmi yedi perdeli, iki ana ve on beş alt teli vardır. Teller uzun kulplardan ve kaselerden geçmiştir ve parmaklara vurularak duyulabilir. Bu enstrüman ülkenin çoğu yerinde kullanılmaktadır.

Üflemeli Enstrümanlar

Zurna (Sornai)

Zurna yaklaşık 40 cm uzunluğundadır ve samandan yapılma bir dili vardır. Zurna'nın yedi deliği vardır ve eski bir enstrümandır. Sadece Afganistan'da değil, İran ve Türkiye gibi diğer ülkelerde de bulunan davul ile birlikte çalınır genellikle. Davul ve zurna müzisyenleri genellikle düğünlerde, sünnetlerde, dini bayramlarda, sembolik günlerde, spor sahalarının kenarlarında, güreş, ata binme, cirit atma, halat çekme, yol yapımı, kanal yapımı gibi toplu inşaat faaliyetlerinde çalınır. Davul ve Zurna müzisyenleri Afganistan'da belirli bir sektöre ait değildir ve bu ikili tüm ülkede bulunabilir. Davul ve zurna müzisyenleri ile diğer müzisyenler arasındaki tek fark, müziğin her alanında hevesli ve profesyonel müzisyenler bulunabilmesine rağmen davul ve zurna müzisyenlerinin profesyonel olmamasıdır. Çoğu zaman bu sanatı bir meslek olarak miras almışlardır.

Nai

Yüzyıllardır farklı topraklarda değişik şekillerde yapılan ve Afganistan'da tarihi bir geçmişi olan en eski müzik aletidir. Nai, adından da anlaşılacağı gibi, kamıştandır. Farklı boyutlardan yapılır.

Armoni

Elde tutulan, üfleyerek ve düğmelerine basınç uygulayarak çalınan, piyano benzeri ses tipine sahip bir enstrümandır. Armoni ve Org arasındaki fark, Armoni'de hava basıncının yukarı doğru hareket ederken orgda aşağı doğru hareket etmesidir. Bu enstrüman genellikle ayakta çalınır ama Pakistan, Hindistan ve Afganistan'da, klasik ve yerel çevrelerde yerde oturularak icra edilir. Müziği ayakta icra eden turistler iki grup halinde bir ip bağlayarak boyunlarına veya omuzlarına asıp çalarlar. Armoni, klasik müzikle tanınır ve çoğu amatör ve profesyonel şarkıcı tarafından çalınır. Bazıları bu enstrümanı rastgele de çalar.

Çember (Tef)

Söğüt ağacı ve keçi derisinden dairesel bir şekilde küçük ve büyük boylarda yapılan vurmalı çalgıdır. Çember yapmak için bir parça söğüt ağacından istenilen genişlik ve uzunlukta kesilerek tahta elde edilir. Yirmi dört saat suya yatırılır, sonra yuvarlatılır, iki ucu birbirine çivilenir ve ardından üzerine yünü çıkarılan ve üflenen koyun veya keçinin derisi tutkal ile yerleştirilir. Çember, profesyonel ve hevesli sanatçılar tarafından Afganistan'ın her yerinde çalınır; ancak çoğunlukla aile çevrelerinde ve aile eğlencelerinde vb. yerlerde kadınlar ve kızlar tarafından çalınır.

Davul

Dowel, farklı metinlerinde de kaydedilmiş geniş ve çift taraflı (her iki tarafında inek veya manda derisi olan) davuldur. Kırsal alanlarda Sorna ile bir formu oynanır. Müzisyen, omuzlarından geçen bir iple boynuna davulu asar ve iki farklı vuruşla çalar. Logar davul, Balochi davul, Açık davul, Kurdi davul ve tek taraflı davul gibi birçok davul çeşidi var. Davul ve Sorna'nın enstrümanını çalmak Afganistan'ın köylerinde, özellikle Herat şehrinde popülerdir ve mutlu günlerde, bayramlarda ve düğünlerde çalınır. Normal bir davulun uzunluğu yaklaşık 40 cm ve çapı yaklaşık 22 cm'dir.

Koltuk altı

Genellikle kilden yapılan, İran'ın Tonbak adlı çalgısına benzer vurmalı bir çalgıdır. Koltuk altı 62 cm uzunluğunda ve 19 cm genişliğindedir. Çoğunlukla Afganistan'ın kuzey ve batı kısımlardaki sanatçılar tarafından kullanılmaktadır.

Vurmalı Enstrümanlar

Pervane (The Breadwinner)

Elif DEMİRHAS

"Her şey yok olmuş olsa dahi hikayeler yüreğimizde yaşamaya devam eder."

İnsanlığın ölümsüzlük iksiri olan hikayeler, kimi zaman acılardan kaçış yolu, kimi zaman da birilerinin konfor dünyasına sesleniştir. Plajda güneşlenirken okunan bir hikayenin kahramanı, eğer hikayesi dilden dile anlatılmasaydı öylece yok olup gidecekti. İnsanoğlu, mağara duvarlarındaki çizimler ile "yok oluşa" direnmedi mi?

Hikayeler, imkansızlıklar içinde kimsenin dokunamadığı hayallerimizin dünyasıdır. Bu dünya, aynı zamanda karanlığın içinde kendi kendine yaktığın bir ışıktır. O ışık olmazsa yaşamak için yürüdüğün hayat yolu da kaybolur.

"Pervane" filmi, ismini ana kahramanından alıyor. Afganistan'ın savaş ve cehalet ile kirlenmiş semasında yıldızları arayan küçük bir kız çocuğu... Pervane'nin babası, her zaman bir umut ışığı olduğuna inanır. Afganistan tarihini, Kabil'i, güzel ve kötü günlerin birbirini takip edişini anlatır çocuklarına. Kızlarını eğitmek ve evinde kitap bulundurmakla suçlanarak hapishaneye götürülür. Pervane ve ailesi için, Taliban yönetimi ile olan mücadele işte böyle başlar.

Bu topraklarda kadın olmak; taşıyamayacağın yüklerin altına elini koymak, olmanı istedikleri gibi görünmek demektir. Kabil sokaklarında bir kız çocuğunun yürüyüşü ile erkek çocuğunun yürüyüşü aynı değildir. Pervane, yaşayıp yaşamadığını dahi bilmediği babasının yokluğunda her gece babasından dinlediği, sessiz Kabil gecelerini aydınlatan hikayelere sığınır.

Pervane, dinlediği hikayenin kahramanı kadar cesur mudur peki?

Film, imgelerin yerli yerinde kullanımı ile izleyenlerin takdirini topluyor. Pervane'nin yolculuğuna rehber olan "Süleyman" adındaki hikaye kahramanı kendi öyküsünde halkının ümidi olurken Pervane ve ailesi için de aynı misyonu yükleniyor.

Süleyman kimdir? Süleyman, halkına çalınan tohumları getirip onlara hizmet etmeyi kendine vazife edinir. Her hikayenin bir kahramanı vardır, öyle olması gerekir. Her kahraman ülküsü için savaşır, öyle olması gerektiğine inanmıştır. Süleyman'ın yolda karşılaştığı yaşlı kadın, kahramanımızın bu inancını sorgular ve psikolojik yıldırma silahını doğrultur.

"Daha önce kimse buna yeltenmedi."

Üzgünüm yaşlı kadın, ben de tam olarak bunu arıyordum. Kahramanlar kimsenin kalkışmadığı yolların yolcusudur.

Şüphe tohumu ile yeniden gelir yaşlı kadın ve Süleyman'a o tılsımlı soruyu sorar.

"Başaracağını düşündüren ne?"

Süleyman, başarması için elde etmesi gereken üç mühim şeyi öğrenir. Yol boyunca Süleyman'ı takip eden korkunç bir şey vardır. O, her kahramanın arkasında dolanır.

Süleyman düştükçe büyür, güçlendikçe varlığını hissettirmez olur. Asla korkmaz, umutsuzluğa düşmez, her zaman güçlü bir kahraman yoktur.

Süleyman'ın yolculuğu bize korktuğunda kaçmayan, düştüğünde kalkan, güçsüze yardım eden kahramanlığı öğretir.

Afganistan'da savaşla, acımazsızlıkla, haksızlıkla olan mücadeleyi görmek isterseniz Süleyman'ın hikayesine bakarsınız. Zalim görünerek Kabil sokaklarında hayata tutunan bir adamı, o adamın yumuşacık kalbini, eşine olan nezaketini görmek isterseniz Süleyman'ın hikayesine bakarsınız.

Hikayeler ideolojilere, dinlere, herhangi birilerine etiket yapıştırmak yahut iyi ve kötüyü işaretlemek için okunmaz. İyinin ve kötünün vasıfları anlatılır. Din sihirli bir değnek veya birinin kafasına indirilecek sopa değildir. Ona mensup olan beşerdir. Beşer, iyilik ve kötülüğü kendi içinde daima bir arada bulundurur. Pervane'nin annesine karanlık bir sokakta şiddet uygulayan acımasız adam ile vefat eden eşinin adına hürmet eden Rezzak aynı dine inanır. Savaşan herkes terörist değildir. Her fırsatta öfke kusan İdris ile Pervane'nin müşfik babası aynı ülke için savaşmıştır.

Oscar'a aday gösterilen Pervane'nin hikayesini İrlandalı yönetmen Nora Twomey aktarıyor. Twomey ise hikayeyi The Breadwinner kitabının Kanadalı yazarı Deborah Ellis'den dinliyor.

Bizim topraklarımızda yüzyıllardır anlatılan hikayeler çok uzaklara ulaşmış ve ne mutlu ki bu hikayeler nefes almaya devam ediyor. Hukukun temel ilkelerinden biri, "aynı anda bir suçun hem faili hem mağduru olunamayacağı" gerçeğidir. Peki savaşın mimarı aynı zamanda savaşın iyilik meleği olabilir mi? Bu toprakların öyküsünü Batı'nın elinden okudukça insan sorgulamadan edemiyor.

Acılarımız, kendi hikayemizi anlatmak için yeterince büyümedi mi?

"Sözlerini yükselt sesini değil
Çiçekleri büyüten yağmurdur
Gök gürültüsü değil."

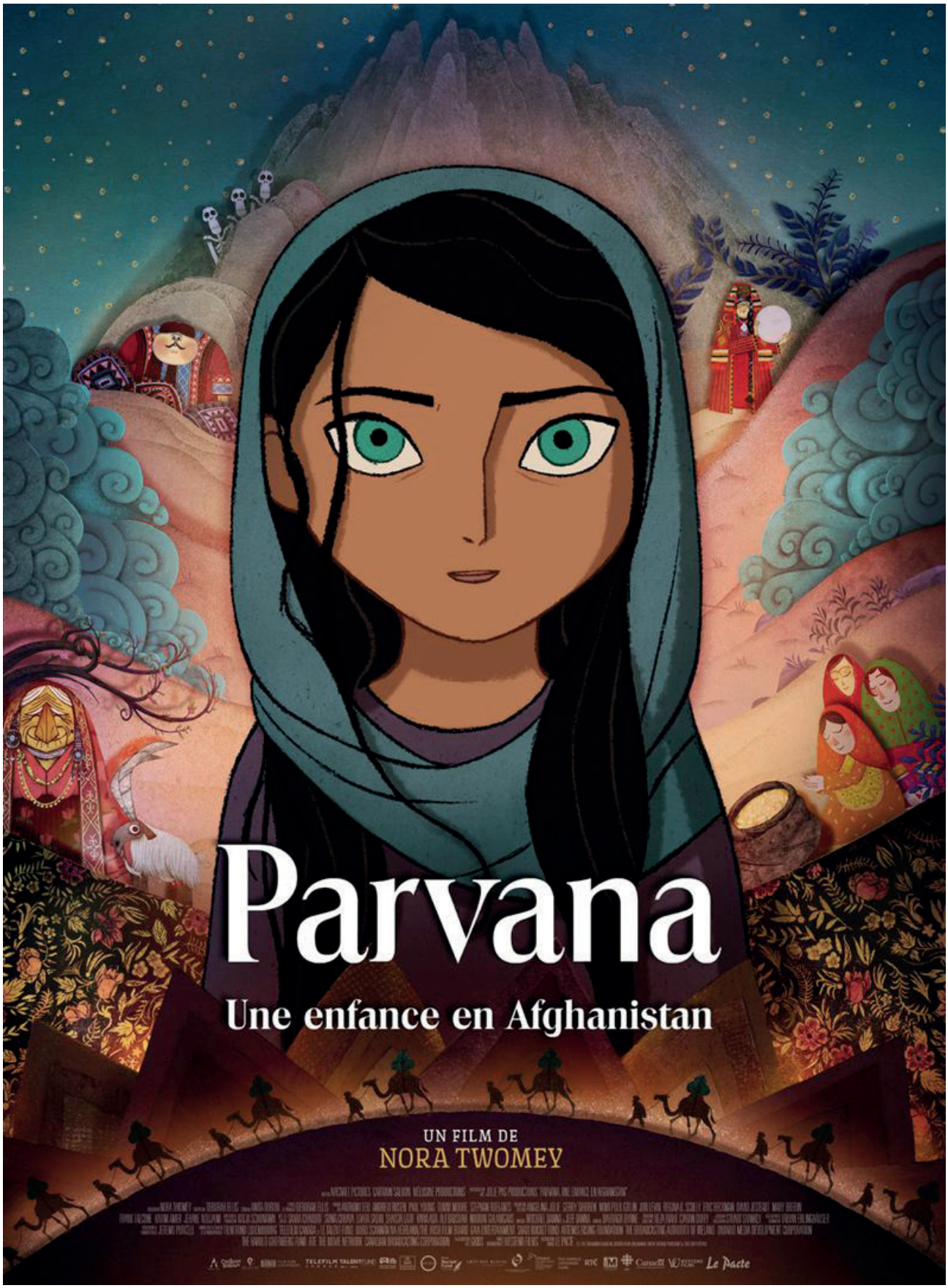
Parvana
Une enfance en Afghanistan
UN FILM DE
NORA TWOMEY
Le Pacte

Uçurtma Avcısı

Betül OK ŞEHİTOĞLU

Afganistan doğumlu Amerikalı yazar Khaled Hosseini'nin ilk romanıdır. 2003 yılında, Afgan olmasına rağmen İngilizce olarak yazdığı kitap, edebiyat camisında oldukça ilgi uyandırmıştır. Konusunu monarşinin son yıllarında büyüyen, iki dost çocuğun hikayesinden alan kitap; dönemin özelliklerini, Afganistan'ın siyasi, ekonomik, politik ve kültürel durumunu başarılı bir şekilde yansıtmaktadır. Afganistan Krallığı'nın yıkılışı, Pakistan'a ve Amerika'ya toplu göçler, Taliban zulmü ve şiddet, yoksulluk, Rusya'nın işgali gibi konuları edebi anlamda işlemeyi beceren yazar, etkileyici bir bakış açısıyla acıyı anlatır. Mülteci olmayı, bir yerden bir yere zorunlu olarak göç etmenin nasıl hisler uyandırdığını, göç edilen yere ait hissetmemeyi, geri dönme özlemini, savaş öncesi Afganistan ile savaş sonrası gördüğü memleketinin kalbinde nasıl bir hüzne sebep olduğunu anlatır.

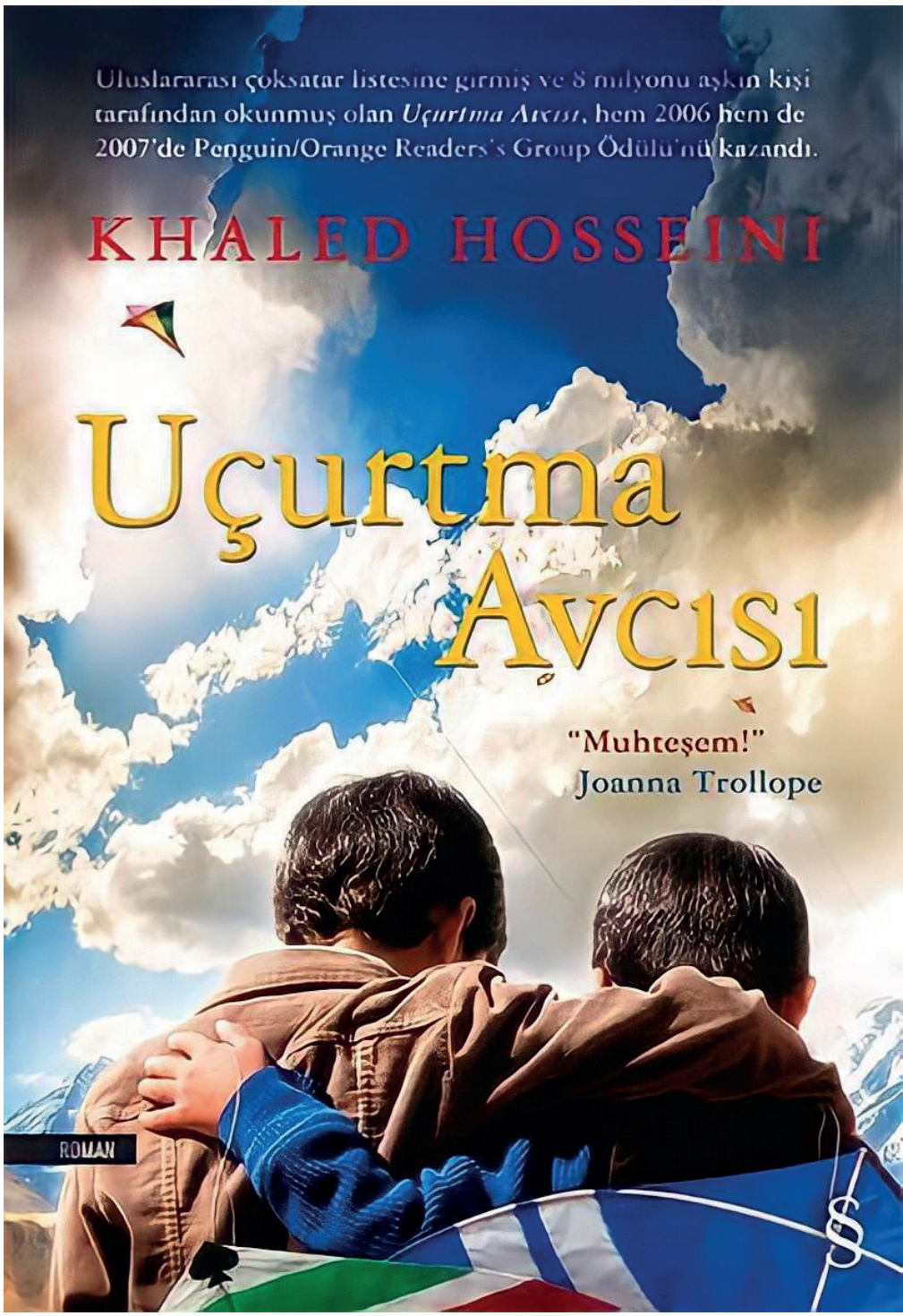

Mülteci olmak bir yere ait olamamak anlamına gelmektedir. Bir yer daima "o yer" olmalıdır. O yer ise sadece doğup büyüdüğümüz vatandır, evdir, yuvadır. Evinden uzakta olmanın yabancılığını kuşanan yazar, Afganistan'ı romanında özlemle anlatır. Hazara-Peştun çekişmesini, sosyal statüleri, iyi ve kötüyü, merhameti ve gaddarlığı; yani tüm ikilemleri bir arada verir. Romanın asıl kahramanları, Kabil'in Vezir Han Bölgesi'nden bir Peştun olan Emir ile bir Hazara olan Hassan'dır. Emir, 1963 yılında doğarken annesini kaybetmiştir. Bu nedenle kendini daima suçlu hisseder. Hikayeler yazar ve sonunda da yazar olur. Hikayelerini babasının en yakın arkadaşı Rahim Han okur ve onu cesaretlendirir. Emir'in babasıyla arası iyidir. Babası yardımsever ve siyasi anlamda da güçlü bir adamdır. Emir'e çok fazla sevgi göstermemektedir. Hassan ve babası Ali ise onların evinde hizmetçilik yapmaktadırlar. Emir'in babasının geçmişte hizmetkarı olan Ali'nin eşin-

den gayrimeşru bir oğlu, Hasan olmuştur. Ancak bu gerçeği yalnızca Hasan'ın annesi, baba ve babanın arkadaşı Rahim Han bilmektedir. Hassan, cesaretli, merhametli ve sadık bir arkadaştır. Emir'e duyduğu sadakat ona her şeyi yaptırmaktadır. Beraber nar ağacının altında Emir'in yazdığı hikayeleri okurlar. Hassan'ın okuma yazması yoktur ama öğrenmeye çalışır. Emir, orada bulunan ağaca Kabil'in Sultanları yazar. Beraber sinemaya giderler, uçurtma uçururlar. Hassan Emir'e Emir Ağa der. Burada dahi toplumsal/sınıfsal farkı görebiliyoruz.

Uçurtma yarışlarının yapıldığı bir gün Hassan, Emir'in uçurtmasını düştüğü yerde bulur ve Assef isimli bir Peştun çocuğunun ondan hesap sorması üzerine olaylar gelişir. Yarış sonrası Emir, Hassan'ın peşinden gelir ama korkak ve cesaretsiz olduğu için Assef'in elinden arkadaşını kurtaramaz. Assef, Hazaralardan nefret eder ve Hassan'ı aşağılar. Daha önceki karşılaşmalarında Hassan'ın onu sapanla tehdit etmesinin hıncını almak için, Hassan'a istismarda bulunur. Emir ise olan biteni kenardan izler, görmemiş gibi yapar. Yıllarca bunun acısını çeker. Hassan ve babasını evden kovdurtmak için onlara iftira atar. Hassan'ın babası Ali, saf ve sakin birisidir. Kısırdır ve oğlu Hasan'ın babanın karısıyla yaşadığı ilişki sonrası dünyaya geldiğini bilmektedir; ancak Hasan'ı kendi oğlu gibi sevmektedir. Ali, Emir'in babasına ne kadar sadık olsa da atılan iftiradan sonra evden ayrılır. Onlar evden ayrıldıktan sonra Ruslar şehre girer. Emir ve babası, Amerika'ya göç eder.

Göç esnasında olanları da anlatır Hosseini. Göç zordur, yollar çetindir. Sonunda Amerika'ya varırlar. Emir, üniversite okur. Babasıyla beraber bir pazarda çalışır. Burada bir kızı sever. Kızın babası Afganistanlı bir generaldir. Statü farkından ötürü ilk başta sıcak bakılmayan evlilik durumuna, sonradan izin verilir. Süreyya ile evlenen Emir'in çocuğu olmamaktadır. Babası onlarla beraber yaşamaktadır ve artık yaşlanmıştır. Öldüğünde de Amerika'ya defnedilir. Bir gün Rahim Han'dan haber gelir ve Emir 38 yaşındayken onu Pakistan'a çağırır. Hassan'ın başka bir kadından kardeşi olduğunu orada öğrenir. Hassan ve babası Ali ölmüştür. Hassan Emir'e bir mektup bırakmıştır. Yani artık okuma yazmayı öğrenmiştir. Ama çok geçtir. Geride de Sohrab'ı, oğlunu bırakmıştır. Emir'le beraber nar ağacı altında okudukları Rüstem ve Sohrab hikayesindeki Sohrab'ı. Sohrab, yetimhanede büyümektedir. Taliban yetimhanelere gelerek para karşılığı kız ya da erkek çocuklar almaktadır. Sohrab'ı da almışlardır. Rahim Han'ın Sohrab'ın durumunu anlatması üzerine Emir, yola çıkar. Ferit adında fakir bir Afgan ona yardımcı olur. Takma sakal takmaları, şehre girerken para karşılığı bacağını satan adam, Taliban'ın şehrin içinde silahlarla dolaşması, binalardaki mermi izleri, elektriksiz ve susuz bir Afganistan... Emir gördüklerine inanamaz. Ağaçlara bakar. Ağaçları dahi kesmişlerdir. Şiddet, korku, terör kol gezmektedir. Eski Afganistan yerini bir boşluğa, hiçliğe bırakmıştır.

Emir ve Ferit yetimhane sorumlusundan Taliban'da çocukları alan kişinin kim olduğunu öğrenir. Futbol sahasında konuşma yapan kişi ona bir adres verir. Emir, Ferit ile beraber adrese gider ama orada başka birisi ile karşılaşır. Sohrab'ı sorduğunda, dans ederek içeri giren küçük bir çocuk görür. Öfkelenir, üzülür. Konuştuğu kişi Emir'i tanır, o yıllar önce Hassan'a tecavüz eden Assef'tir. Emir ve Assef kavga ederlerken Sohrab, elindeki sapanla gözüne nişan alır ve kaçarlar. Daha sonrasında Emir, Sohrab'ı Amerika'ya götürür ve ona babasının uzman olduğu uçurtma avcılığını anlatır. Beraber uçurtma uçururlar.
Emir'in Sohrab'ı Amerika'ya getirmesi ve ona "güvenli" hayat sağlaması kitabın mutlu sonu gibi görünse de acıtıcıdır. Kendi ülkesini terk eden birisi olarak Emir, göç yolunda birçok şeye şahit olmuştur. Yazarın da bilgi sahibi olduğunu gördüğümüz, sınır kapılarından geçerken rüşvet verme olayı Orta Doğu'da oldukça yaygındır. Taliban'ın baskıcı tutumu, askerin korkutucu varlığı, devletsizlik, imkansızlık insanları göçe zorlamıştır. Ülkeden ayrılmak o kadar da kolay değildir görüldüğü üzere.

Kitap, İslam coğrafyasında geçtiği için İslam'a dair noktalara da parmak basar. Afgan kadınların sosyal konumlarına değinir ve patriyarkayı da anlatır. Kadınlar eş üzerinden tanımlanırlar. Recm cezasının olduğu bir sahnede zina konusu işlenir. Mülteci hakları, kadın ve çocuk hakları özelinde insan haklarının ihlali anlatılır. Hazara-Peştun ayrımcılığı da, bir ülke içerisinde ırkçılığın ne boyutlarda ortaya çıktığını, Hassan'ın yaşadığı kötü örnek üzerinden bizlere gösterir. Çocukların dahi bilincinde bir kast, tabakalaşma oluşturulur. Gelenek ve kültürün çok iyi anlatıldığı kitabın; Marc Forster'ın yönettiği, 2007 yılında vizyona giren, ABD yapımı bir film uyarlaması da mevcuttur. Film, çeşitli ödüllere aday gösterilmiştir. Yazarın diğer romanları: "Ve Dağlar Yankılandı" ve "Bin Muhteşem Güneş" de okunması gereken kitaplardandır.

Senanur Karataş

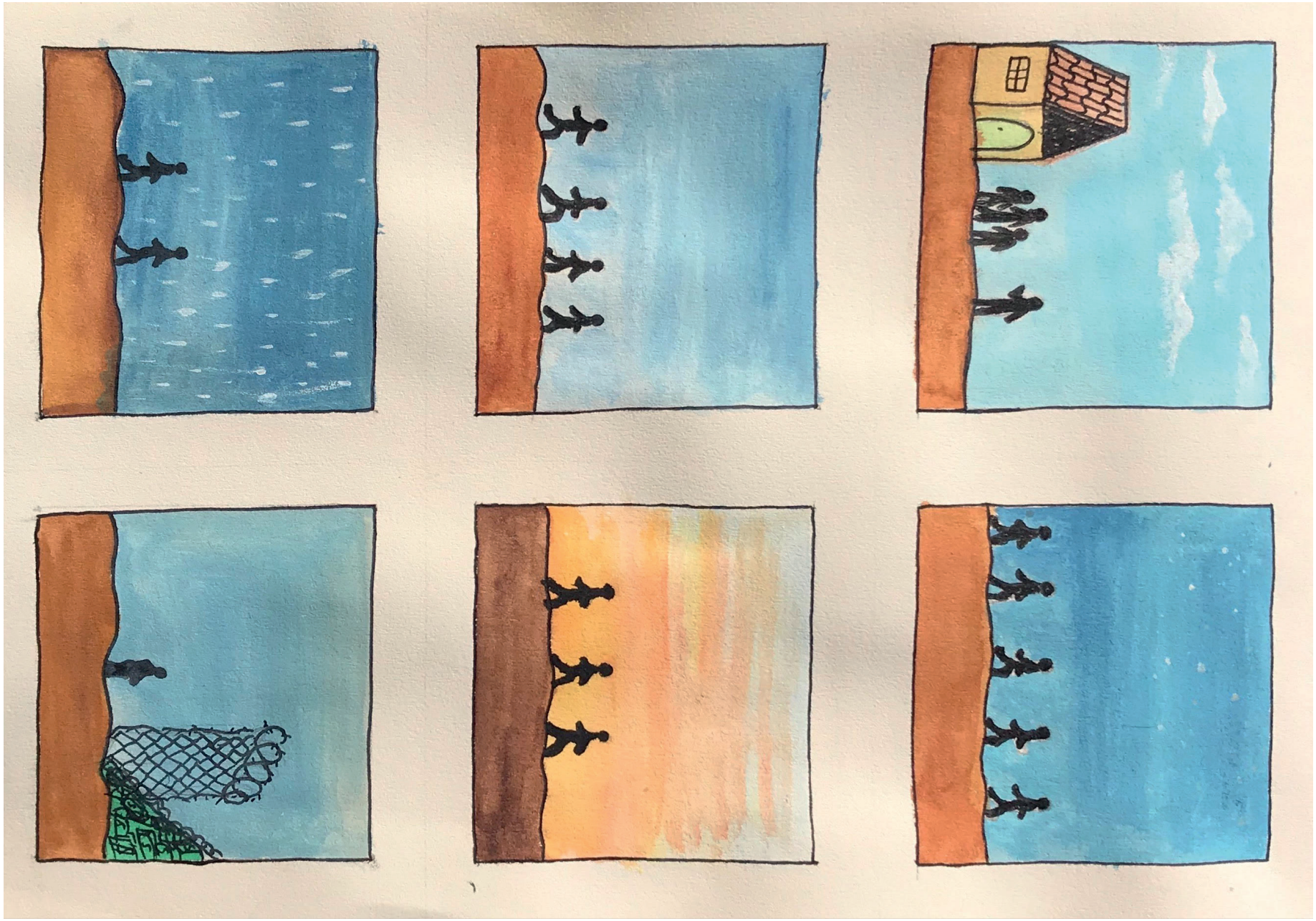

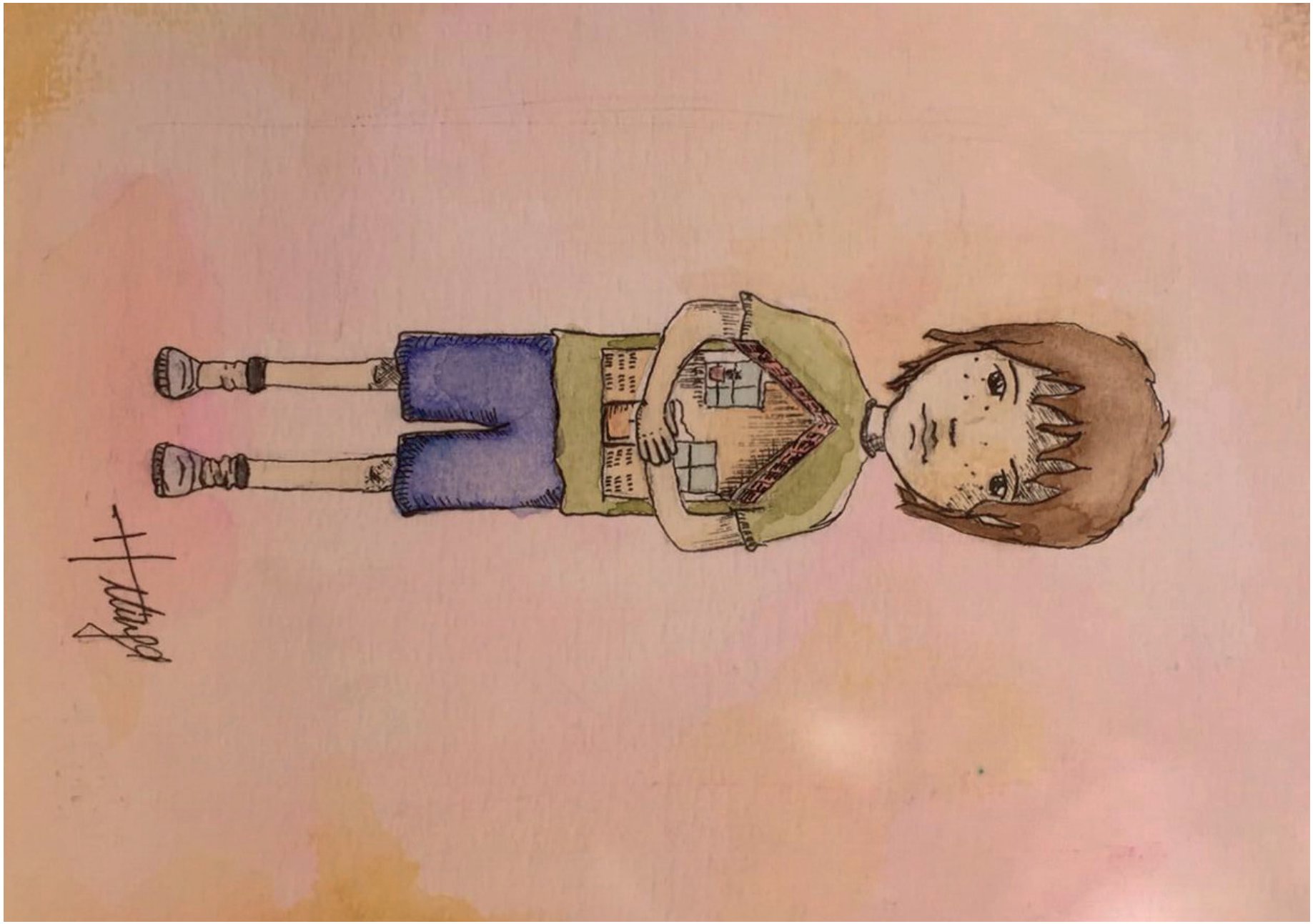

Hatice Minga

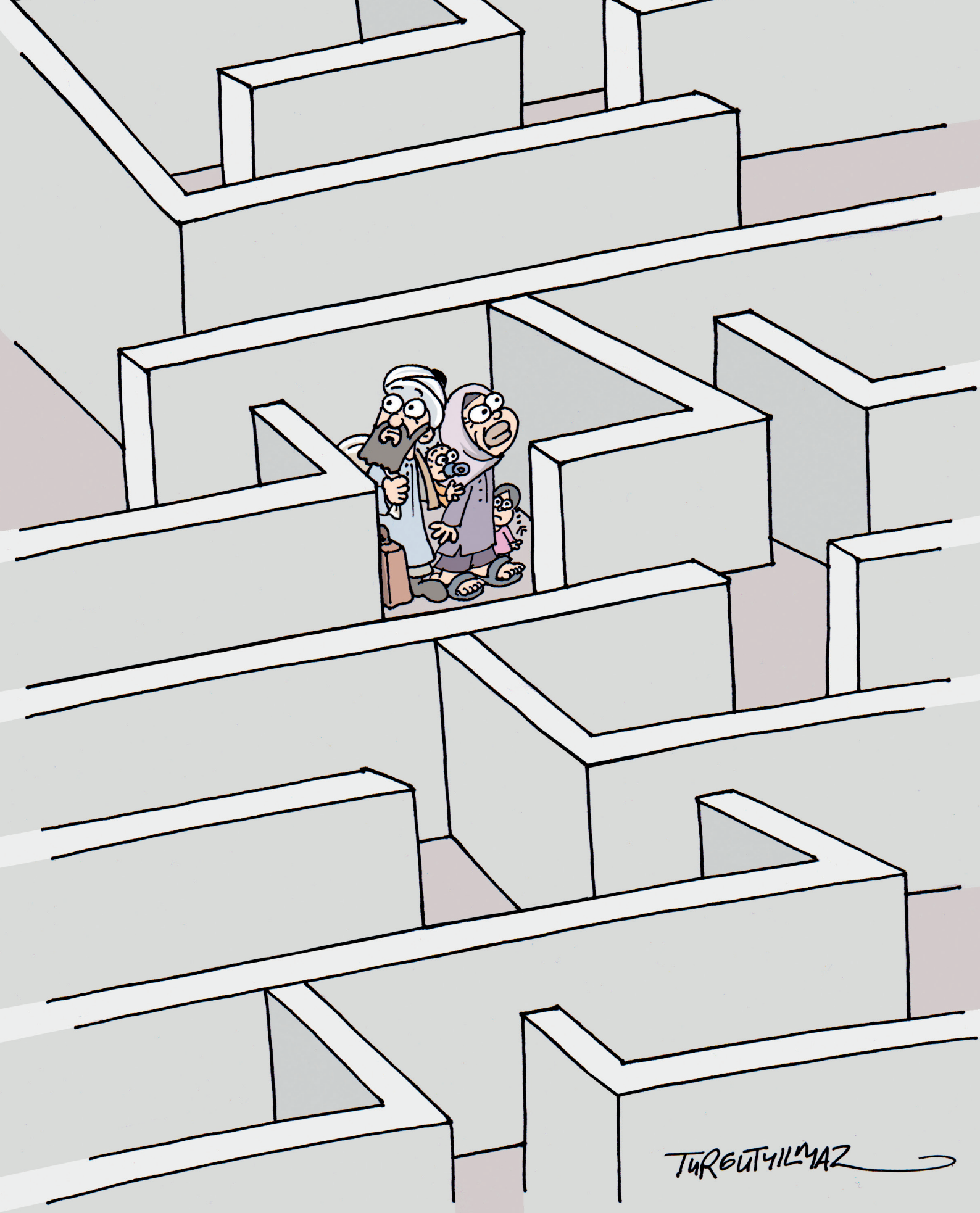
TURGUTYILMAZ